

Rovatunk ezúttal az egyházi intézményekben folyó tanárképzésre koncentrálnak. Munkatársaink egy katolikus egyetemet, egy katolikus főiskolát és egy református főiskolát kerestek fel, és arról kérdezték vezetőiket, hogyan alakult ki az egyházi tanárképzés és miben különbözik a világi intézmények gyakorlatától. A beszélgetések során arról is szó került, hogy hogyan viszonyulnak az egyházi intézmények a felsőoktatási reformhoz, és milyen változásokra készülnek a tanárképzés területén.

„*Nincs világnézeti kényszer az egyetemen*”

Hoffmann Rózsa, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészettudományi Kar Pedagógiai Intézetének vezetője

Educatio: Arra kérlek, hogy mutakozz be, most hol vagy, mit csinálsz?

H. R.: A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karán a Pedagógiai Intézetet vezetem, egyetemi docens vagyok. Az egész pályámat az oktatásban töltöttem, a felsőoktatásban bő 10 éve vagyok jelen. Középszkolai tanári végzettségem van, és bár kezdetben álláshiánybeli okok miatt a Művelődési Minisztériumban dolgoztam, elég hamar sikerült kikeverednem iskolába. Aztán gimnáziumi tanár, igazgatóhelyettes és igazgató voltam. A budapesti Németh László Gimnáziumban a nyolcosztályos gimnáziumot az én vezetéssel hoztuk létre, ott tizenegy évet töltöttem el igazgatóként. Miután sikerült az álmodat megvalósítani, úgy gondoltam, hogy még valami egyéb területen hasznosítom azt, amit már a gyakorlatban megtanultam. Így kerültem az akkor frissen szerveződött Pázmány Péter Egyetem Bölcsészkarára, ahol azonnal rám bízta a tanárképzés megszervezését. Közben szereztem meg a tudományos fokozatot neveléstudományból. Már tíz éve, hogy ez a fő munkahelyem. Közben volt egy egyéves kitérőm, amikor az OKÉV szervezését bízta rám az akkori miniszter, ezt egy évig vezettem.

E: Ez mikor volt?

H. R.: Az 1999–2000-es tanévben én hoztam létre ezt az országos hálózatot. Közben sem adtam fel az egyetemi munkámat. Egy év elteltével úgy láttam, hogy jobban megfelel nekem a pedagógia művelése. Így aztán – minthogy az egyetemi állásom megvolt – búcsút vettem az OKÉV-től. Ami még talán említésre méltó, hogy kezdettől fogva tagja vagyok az Országos Köznevelési Tanácsnak. Minden alkalommal a szakmai szervezetek titkos szavazása eredményeként kerültem be, és két cikluson keresztül alelnök is voltam. A szakmai munkám az iskolaszervezés, oktatáspolitikai, neveléstudomány, pedagógusétkésítés és a di-

daktika körében írható le, amit az egyetemen tanítok. Nagyon szeretem azt a munkámat is, aminek már több kézzel fogható eredménye van. A Pedagógusoknak szóló Szakmai Etikai Kódexet a Független Pedagógus Fórum nevű országos tanárszervezet keretében alkottuk meg, és a Tankönyvkiadó adta ki, először 1996-ban, másodszer 2003-ban. Elégé ismert most már az országban. A másik említésre méltó munkám az Iskolaigazgató című könyvem, amelynek bővített, kiegészített, átszerkesztett változata a napokban jelent meg *Vezetés – pedagógusszemmel* címen, szintén a Tankönyvkiadónál.

A Pázmány Péter Egyetemen a tanárképzést eléggé egyedülálló módon sikerült megszerveznünk. Tanár-továbbképzéseket is vezetek, szakvizsgára készítünk fel pedagógusokat. Ezt most már ötödik éve műveljük, és évről évre igen sok jelentkezőnk van, tehát sikeres a képzésünk. Így nagyon sok felnőtt tanítványom van szerte az országban. A számuk már háromszáz fölött van, hiszen népes tanfolyamaink vannak.

Ami a magánéletemet illeti: tanárcsaládból származom, édesanyám tanár volt, a férjem tanár, az idősebb gyermekem tanár, a vejem tanár, mind a felsőoktatásban tanítanak, a fiam pedig orvos. Azt szoktam mondani, hogy ő a normális ember a családban. De ezt persze időzójelben értem, mert nagyon szeretem a hivatásomat, és nem is tudnám másként elképzelni az életemet.

E: A szüleid is pedagógusok voltak?

H. R.: Csak édesanyám. Édesapám jogász volt, de ő fiatalon meghalt.

E: Hol születtél?

H. R.: Balatonfüreden. Aztán bejártuk a Dunántúlnak még két városát, ahogy aput helyezték magasabb beosztásba: Zirc és Veszprém voltak az állomásaink. Ott halt meg apu, és édesanyám egyedül maradt a három kislányával. Akkor hazaköltözött a szüleihez Hatvanba, de ők is nagyon hamar meghaltak. Akkor úgy döntött, hogy fölverekszí magát Budapestre, hogy a három lányát taníttatni tudja, mert vidékről ezt nem tartotta elképzelhetőnek. Sikertült is neki, úgyhogy 1961 óta élek Budapesten.

E: Ez azt jelentette, hogy ő Budapesten tanított?

H. R.: Igen. Áthelyezték Budapestre, amit nem volt könnyű elintézni, de azért sikerült neki, így mind a hárman egyetemet tudtunk végezni. A húgom és a nővérem édesapám pályáját folytatta, ők jogászok lettek, engem viszont a tanárság érintett meg, én ezt választottam. Francia-orsz szakon végeztem az egyetemet 1971-ben.

E: Az egyetem után rögtön a minisztériumba kerültél?

H. R.: Az úgy volt, hogy férjhez mentem még az egyetemi éveim alatt, és rögtön a végzés után megszületett a kislányom. A diplomaosztóra sem tudtam elmenni, mert éppen akkor született. Nem volt állásom két évig és a szó szoros értelmében nyomorogtunk, szűkössé albérltetben a férjem kezdő tanári fizetéséből. Akkor még gyest sem kapott a kismama, tehát elég nehéz volt megélni. Nem volt állás, bölcsőde is kevés. Elég sok tortúrát jártam végig, míg egy véletlen folytán (a férjem gimnáziumának szalagavató bálján) hallottam, hogy a Minisztérium Nemzetközi Főosztályán fiatalítani akarnak, és nyelveket beszélő embereket keresnek. Benyújtottam az önéletrajzomat és megfelelttem. Ez maga volt a csoda, mert a Szalay utcában működött akkor a minisztériumnak a bölcsődéje, és én a távoli budaörsi albérltetből a kislányommal meg tudtam oldani a munkába járást. Mi több, édesanyám a Szalay utcában lakott, úgyhogy ha tovább kellett bent maradni, akkor édesanyám el tudott menni a kislányért. Így kezdődött. Nyolc évet töltöttem el a minisztériumban, bár közben a második gyerek is megszületett, tehát volt kiadás. Nagyon sokat tanultam közben, és az volt nagyon jó, hogy országos képet kaptam az oktatásról. Először a nemzetközi kapcsolatok területén dolgoztam, aztán az egyete-

mi főosztályon. Ez nagyon jó iskola volt, de mindig éreztem, hogy nem ez a hivatásom. Már a minisztériumból kijártam tanítani Csepelre, az Egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola kihelyezett tagozatára, később a Közgazdasági Egyetem nyelvi intézetébe, és csak erősödött bennem a tanári hivatás. A minisztériumban egyre több minden nem tetszett. Úgy éreztem, hogy ott nem lehet igazi szakmai munkát végezni. Akkor elkezdtem keresgélni, hogy melyik iskolába tudnék kimenni. Végül a Kaffka Margit Gimnáziumban találtam helyet. Rögtön igazgatóhelyettes lettem, nyilván az igazgatási gyakorlatom miatt, de közben magas óraszámban tanítottam, jóval magasabban, mint kellett volna. Öt év múlva igazgató lettem a XIII. kerület Kilián György Gimnáziumában, ahol két év múlva megszerveztük az ország első nyolcosztályos gimnáziumát, a Németh László Gimnáziumot. Így csöppentem bele a közoktatásba és kezdtem a pedagógiával intenzívebben foglalkozni. Első publikációim akkor születtek, és a doktorimat is ott kezdtem írni pedagógiából. A pedagógiának az a része érdekelt, hogy hogyan lehet egy pedagógiai műhelyt megszervezni. Ezekben az években kezdett formálódni az Iskolaigazgató című könyvem egy-két gondolata. 1993-ban meghívtak a Debreceni Egyetemre az első közoktatási vezetőképző tanfolyamra, ahol a könyvemet már tankönyvként használtuk. Így csöppentem a felsőoktatásba, külső oktatóként. Ez a felsőoktatási gyakorlat meg az időközben megszületett munkáim adtak önbizalmat ahhoz, hogy kopogtatni merjek a Pázmányon. Ez elég evidens lépés volt részemről, miután katolikus családból származom, és gyakoroljuk is a vallásunkat. Külön öröm volt, hogy olyan helyre kerülhetek, ahol ott-honosan mozgok. Így azóta is a katolikus egyetem a munkahelyem. Végigkísérhettem a bölcsészkarok kiépülését, bár nem a kezdetektől, mert én csak az indulás után három évvel kapcsolódtam be. Most már ez a második otthonom.

E: Katolikus családból származol, ez azt is jelenti, hogy vallásosan nevelkedtél gyerekkorodban?

H. R.: Igen, édesapám és édesanyám is mélyen vallásos. Apu falusi gyerek volt, dunántúli faluból származott, ahol ez természetes volt. Az ő halála után édesanyánk próbálta bennünk tartani a hitet, amiért mindenki megküzd. Így én is megküzdöttem érte. Vagyis a hitem nem egyenes vonalú fejlődés eredménye, de már elérkeztem arra a pontra, hogy úgy érzem, stabilan állok ebben a világban.

E: Végül is hogy kerültél a Pázmányra?

H. R.: Már nyolcadik éve voltam igazgató a Németh László Nyolcosztályos Gimnáziumban. Úgy éreztem, hogy ez a szakmai pályám csúcsa. De miután a gyakorlat mellett az iskolavezetés elméletével is foglalkoztam, pontosan tudtam, hogy ezt a munkát nem lehet két-három évtizeden keresztül csinálni. Az ember elfárad, nem képes már megújulni, és az intézet, a szervezet is elkezd megenni. Amikor a rutin erősebbé válik, mint az innovációs hajlam, akkor váltani kell, a személynek is, meg a szervezetnek is. Kezdem gondolkodni azon, hogy ha túl vagyunk az első érettségien, ha megnyugodhatok afelől, hogy amit elkezdtünk, az eredményes volt és nem ártottunk senkinek, akkor talán célszerű lenne, ha váltanék. Ezekben a hónapokban alakult meg a bölcsészkar, ahol egyértelmű volt, hogy tanárképzést akarnak folytatni. Úgy gondoltam, hogy talán ott hasznomat vehetnék. Egész egyszerűen szóltam az egyik tanárnak, aki időközben dékán-helyettes lett, hogy amennyiben úgy gondolják, hogy alkalmas vagyok egyetemi oktatónak, akkor próbálkozzunk. És akkor elkezdődött az interjúk sorozata. Kezdetben még igazgatóként órákat tartottam az egyetemen, kipróbáltuk egymást, és kölcsönösen úgy láttuk, hogy megfelelünk egymásnak. Tíz év, tehát két igazgatói ciklus után korrektil bejelentettem az önkormányzatnak, hogy még egy évet szeretnék igazgató maradni,

hogy én érettségiztethessem le az első nyolcosztályos szervezetben végzett osztályt, de nem akarok már pályázni. Úgy tudtam átadni a Németh László Gimnázium igazgatását, hogy másfél évvel a váltás előtt már mindenki számára ismert volt, hogy ki veszi majd át a vezetést. A tantestület bizalmát élvezte az utódom, a jelenlegi igazgató. Be tudtam őt vezetni az iskolavezetés minden rejtelmébe, sima, problémamentes átmenet volt. A testület fájlalta, de megértette a döntésemet. Még egy évig visszajártam tanítani, úgyhogy fokozatos volt az elválás. A piliscsabai bölcsészkaron pedig a nulláról kellett indulni. Ez tehát megint hasonló úttörőmunka volt, mint amikor a nyolcosztályos gimnáziumot elkezdjük. Nem volt előzménye, nagyon megmozgatta a kreatív hajlamaimat, így hát sok örömöm volt és van ebben is.

E: A Pedagógiai Intézetet már te hoztad létre?

H. R.: Kezdetben nem volt intézet, hanem volt egy pszichológus meg voltam én. A pszichológus gondoskodott arról, hogy a pszichológiai tárgyaknak meglegyenek az oktatói, én pedig a pedagógiaiokról. De a tanárképzés gyakorlati szervezését rám bízta, és egy év múlva két intézetet alakítottak. Nagyon gyér volt még a létszám, amikor én beléptem, tehát nem volt szó intézetekről. 1996 szeptemberétől formailag is létrehozták a Pszichológiai meg a Pedagógiai Intézetet, és az utóbbi vezetését rám bízta a dékán. Ez jelenleg is így van, vagyis két külön intézetben folyik a tanárképzés, de a gazdái mi vagyunk. Mint a Pedagógiai Intézet vezetője jó kollegiális kapcsolatban vagyok egyfelől a Pszichológiai Intézettel, másfelől az összes szaktanszékkal, a tantárgypedagógia oktatása, meg hát a tanárképzés érdekében. Komoly szervezeti újítás volt a karon mindjárt az elején, hogy nem a hivatal szervezte a gyakorlótanításokat és a gyakorló helyeket, hanem a Pedagógiai Intézet. Tehát már az első évben, miközben óraadóként jártam ki az egyetemre és még a gimnáziumot vezettem, az egyik fontos feladatomból volt, hogy iskolákat kutassak fel azzal a céllal, hogy ott a gyakorlótanításokat, a hospitálásokat és egyéb pedagógiai gyakorlatokat végezhessek a tanárjelöltek. Ez is izgalmas, szép év volt, mert húszt, aztán már több mint negyven iskolát sikerült találni, ahol az igazgatóval, a leendő vezetőtanárokkal meg lehetett egyezni.

E: Mi az előnye annak, ha ezt nem a szaktanszékek szervezik?

H. R.: Mi a tanárképzésben a tanár szót tartjuk fontosabbnak, és csak eszköznek tekintjük a diszciplínát, amit tanítanak. Szeretnénk, hogy a majdani tanárok már a pedagógusképzésben olyan impulzusokat kapjanak, miszerint ők tanárnak készülnek, és ezért a tanárságot, a tanári hivatást, vagy ha úgy tetszik a tanári mesterséget komolyabban vegyék, mint ahogy azt általában a bölcsészkarokon tapasztaljuk. Ennek ez a szervezeti keret jobban megfelel. Mivel nálunk a tantárgypedagógiát oktatók is a Pedagógiai Intézethez tartoznak, egységes pedagógiai szemléletet tudunk képviselni. Az ún. szakmódszertani órákon a kollégák jobban tudnak arra építeni, amit a hallgatók nevelésemlemből, didaktikából az alapoknál megtanultak. Egy tanszék vagyunk, közösek a kutatómunkák, közösek a tanszéki értekezletek, kölcsönösen hivatkozni tudunk egymásra. Mi tudjuk, hogy mi lesz a tantárgy-pedagógián, ők tudják, hogy mit kaptak a hallgatók didaktikából és egyéb tantárgyakból. Így szerves egész a tanárképzés tartalmi felépítettsége, amit megkoronáz a gyakorlótanítás. A vezetőtanárokkal, mintegy a Pedagógiai Intézet külső munkatársaival napi kapcsolatban vagyunk. Vagyis a tantárgypedagógiákat tanító kollégák rendszeresen látogatják a vezetőtanárokat és a hallgatókat is. A látogatások zömével azokra az időszakokra koncentrálódnak, amikor a gyakorlat folyik, így a pedagógiai tudása kölcsönösen és egységben gyarapszik az egyetemi oktatóknak, a vezetőtanároknak és a tanárjelölteknek.

E: Amikor gyakorló helyet választottatok, akkor mik voltak a fő szempontok?

H. R.: Több szempontot törekedtünk egyensúlyba hozni, és ez többé-kevésbé sikerült. A legelső szempont az, hogy olyan vezetőtanárokat találjunk, akik elkötelezett tanárok, tehát a tanárságukban erős a hivatástudatuk, akik birtokában vannak a korszerű eszközöknek, vagy hajlandók és képesek arra a megújulásra, amire szükség van. Tehát akik személyiségükben is alkalmasak a vezetőtanárságra. Ez volt az első szempont. A második az, hogy az iskola egésze olyan legyen – ezt alapvetően az igazgató testesíti meg –, hogy befogadja gyakorlatra a hallgatókat. Hiszen az iskoláknak ebből anyagilag semmi-fele hasznuk nincsen, ezek külső gyakorló helyek, ahol pénzbeli juttatást az intézmény nem kap, csak a vezetőtanárokkal szerződünk. Ők a hallgatók után kapnak egy – többé-kevésbé karbantartott – összeget, fejpénzt, ha úgy tetszik. És természetesen az is szempont volt, hogy bár a katolikus egyetem hallgatói is többféle világnézetűek, de azért sok olyan tanárjelöltünk van, akik számára a hit, a vallás fontos, tehát hogy azok az iskolák, ahol gyakorlatot folytatnak, ezt tolerálják, barátságosan fogadják őket, hogy ne legyenek ilyenfajta konfliktusok. Nem is voltak. Talán egyetlen olyan helyre emlékszem, ahol világnézeti villongás volt hallgató és vezetőtanár között. Ott békében elváltunk egymástól. De voltaképpen ez nem okozott sehol gondot. Kölcsönös tiszteletben zajlottak a tevékenységek. A gyakorlóiskoláink egy része katolikus iskola, de a nagyobbik része állami. Arra törekedtünk, hogy a nagy tradíciókkal rendelkező és befogadásra kész katolikus gimnáziumokat becserkesszük a gyakorló helyek közé. Így örömeinkre például Pannonthalmára rendszeresen tudunk küldeni hallgatókat. Nem sokat, néhányat, mert van egy korlát, hogy oda lányok nem mehetnek, mert csak fiúkollégiumuk van. Az is szempont volt, hogy a vidéki intézmények szállást tudjanak adni. A másik ilyen hagyományos iskola a debreceni Svetits gimnázium, ahol a szállás szintén megoldható, és még sorolhatnék több ilyen vidéki katolikus iskolát. De vidéken van állami szakközépiskolai gyakorló helyünk is, Tatabányán például. Ahol valahogy a látókörünkbe került egy-két kiváló tanár, az iskola pedig megtiszteltetésnek tekintette, hogy gyakorlólé hely lehet, ott végtelesen jól fogadták a hallgatóinkat. A hallgatók pedig úgy jöttek vissza, hogy a tenyerükön hordták őket és nagyon sokat tanultak. A vezetőtanár természetesen véleményt ír a hallgatóról, de a hallgatóktól is kérünk véleményt a gyakorló helyekről, és így képpen vagyunk. Mint mondtam, látogatjuk őket rendszeresen, nekem is munkaköri kötelességem, hogy tartsam a kapcsolatot, nemcsak az igazgatókkal, hanem amennyire tudom a vezetőtanárokkal is, úgyhogy személyesen ismerem a többségüket. Kezdetben ezt egyedül tettem, aztán a szaktanszékek vezető oktatóival, majd ahogyan a tantárgypedagógiát oktató kollégák beléptek, velük együtt. Ilyen módon a szaktanszékek is magukénak érzik a tanárképzést, ők is tudják, hogy hol folyik a gyakorlat. Félévenként rendszeresen továbbképzéseket szervezünk a vezetőtanároknak. Azóta, hogy megindult a szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzésünk pedagógusoknak – ezt 2000-től indítjuk –, amelynek van egy vezetőtanári szakága is, egyre több olyan vezetőtanárunk van, akik e két éves továbbképzést is elvégeztek. Velük aztán teljesen azonos nyelvet tudunk beszélni, értjük egymást. Mind arra törekszünk, hogy a korszerű módszereket elsajátítsák, és a pedagógiai gondolkodásuk megfeleljen a kor elvárásainak.

E: Amikor elkezdtétek szervezni a gyakorlatot, akkor a tapasztaltatok-e bármilyen ellenérzést, távolságtartást, tehát volt-e olyan iskola, ahol nem annyira szívesen fogadtak benneteket, pontosabban a Pázmányt?

H. R.: A katolikus jelző – meglehet – irritált néhányakat, akiktől elbúcsúztunk. De nem sok ilyen élményem volt. A hallgatóinknak kötelező feladatuk több iskolai munkát vé-

gezni (megfigyeléseket, hospitálásokat, interjúkat, méréseket), és ezt bárhol megtehetik. Ezeken az önálló gyakorlatokon keresztül azt tapasztaljuk, hogy általában mindenütt jól fogadják a diákjainkat. Elenyészően kevés olyan esetünk van, amikor nem fogadják őket be. A nem-fogadás oka ilyenkor sem az, hogy a katolikus egyetemről jöttek, hanem sokkal inkább az, hogy túlterheltek az igazgatók, a tanárok, és nem képesek vagy nem akarnak többet vállalni. Vagy nem érzik azt is hivatásuknak, hogy a tanári mesterségből szerzett tudásukat továbbadják, térítés nélkül. Egy- vagy kétórás beszélgetés a tanárjelöltekkel az én felfogásomban hivatásbeli kötelessége volna minden tanárnak, de ezt nem mindenki gondolja így. Szóval egy-két olyan esetről tudok mondjuk ezerből, amikor az iskola dolgvégezetlenül elküldte a hallgatót. De olyan történeSRől nem, amikor nyilvánvaló lett volna, hogy a katolikus egyetem hallgatóival szemben ellenségesek. Statisztikai adataink ugyan nincsenek, de a hozzánk eljutott információk alapján rengeteg dicsérő jelző szól a Pázmányon végzett diákokról. A szakmai felkészültségüket az igazgatók egyenrangúnak tekintik a más egyetemeken végzettekével, és kiemelik, hogy a hivatástudatuk és a tanári felkészültségük erősebb másokénál. Győrben találkoztam pl. egy katolikus iskolában négy volt hallgatónkkal. Az igazgató a tanári kar legnagyobb értékei közé sorolta őket.

E: Hol helyezkednek el, tudjátok követni, hogy milyen iskolákba mennek?

H. R.: Vegyes. Kevés olyan hallgatónk van és volt, aki kizárólag vagy egyházi, vagy állami iskolába akarna menni. Ha megvan bennük a tanári hivatás, akkor ez a döntő, és örülnek, ha találnak tanári állást. Sokuknak tudunk segíteni, miután élő kapcsolatunk van több mint negyven iskolával. Ha olyan hallgatóról van szó, akiről tudjuk, hogy erős a tanári hivatástudata és tanári pályára szeretne menni, sorba telefonáljuk az iskolákat. Sőt az is működő gyakorlat, hogy az iskolák szólnak nekünk, hogy ajánljunk olyan hallgatót, akit megfelelőnek találunk.

E: Általános iskolába is mennek vagy csak a középiskolába?

H. R.: Mennek, sőt, szakközépiskolákba is. De növekszik azoknak a száma, akik szeretnének tanárok lenni, de nincsen állás. Nagy előnyük az elhelyezkedésnél, hogy a Pázmány kezdettől fogva ragaszkodott a kétszakossághoz, és ezt mindmáig tartja. A kétszakosságot persze sokféleképpen lehet teljesíteni, például úgy, hogy az egyik szakjuk tanári, a másik nem az. De pl. egy történelem-szociológia szakos fiatalember, aki tanítani szeretne, nagyon nehezen kap iskolában állást, mert a történelem óraszámja nem olyan magas, hogy a heti húsz órát biztosítani tudják neki, szociológiát meg nem taníthat. A kommunikáció, az esztétika, a héber vagy a művészettörténet ugyanilyen szakpárosítási lehetőség, amivel nehéz valamit kezdeni a közoktatásban. De ha a hagyományos nagy szakokat kombinálták, akkor előbb-utóbb – eddig – lehetett állást találni.

E: Kanyarodjunk vissza a Pázmány történetére. Ha össze tudná foglalni, hogy indult be a képzés a rendszerváltás után?

H. R.: Pázmány Péter háromszázhetven évvel ezelőtt alapította az egyetemet Nagyszombatban. A hosszú viharos történet a háború után is akadályokkal volt terhes: Pázmány Péter nevét csak a hittudományi kar vihette tovább. Amikor a rendszerváltozáskor az egyházak visszakapták az iskolaalapítási jogukat, akkor fogalmazódott meg az óhaj a keresztény értelmiség körében, hogy legyen ismét katolikus egyetemünk, és első helyen bölcsészkar. A folyamatban meghatározó szerepet játszott Maróth Miklós, a katolikus egyetem bölcsészkarának első dékánja, és sok egyházi személyiség, akik maguk mellé tudták állítani Antall József miniszterelnököt és az akkori politikai erőket. Parlamenti döntés hozta létre a kezdetben kétkarú, majd rövidesen háromkarú Pázmány Péter Katolikus Egyete-

met. Egy évvel később a jogi kar is megindult, néhány évvel ezelőtt pedig az informatikai kar. Most az a helyzet állt elő, hogy a hajdani Pázmány Péter Tudományegyetemnek két jogutódja is van. Egyik a mostani PPKE négy karral, a másik az ELTE, amely szintén a Pázmányból nőtt ki. Ezt a közös örökséget egy szép és tartalmas emlékülésen ünnepeltük együttesen ez év tavaszán, ahol mindkét egyetem rektora és dékánjai megemlékeztek az alapítóról. A bölcsészkar tehát az 1992 januári-februári parlamenti döntéssel kapta meg a felhatalmazást a szerveződésre. A hőskorszak úgy kezdődött, hogy a Ménesi úton kaptak egy vagy két termet, ahol volt egy íróasztal, két szék, és volt egy dékán, akinek az első feladata az, hogy toborozzon tanári kart, és hirdesse meg a pótfelvételit, mert a januári-februári döntés nem tette lehetővé, hogy a hallgatók a rendes időben jelentkezzenek. Nyilván azokat a szakokat indították el először, amelyek a hagyományokat folytatták, és alapvetően fontosak egy bölcsészkaron. Az első évében megindult a latin, ógörög, magyar, történelem, a két nagy élő idegen nyelvű szak és a szlavisztika (szlovák, lengyel, cseh). Tehát elég sok szakon kezdődött meg 1993 szeptemberétől a képzés nagyjából százas létszámú évfolyammal a Ménesi úton, ahol néhány termet kapott a kar. Ezek elég nehéz idők voltak, de megvolt a romantikája, közben a tárgyalások eredményeképpen megszületett a végleges döntés arról, hogy a bölcsészkar Piliscsabán nyer elhelyezést. Ennek az a története, hogy a Monarchia idejéből volt ott egy nagy laktanya, nagy szabad térségben több épülettel. Nem egyházi ingatlan volt. De Piliscsabán az államosítás előtt igen sok egyházi ingatlan létezett: kis rendházak, szerzetesek öregotthonai, amit a kárpótlás következtében elméletben visszakaptak, de a visszavétel a gyakorlatban azonban több ok miatt már megoldhatatlan volt. Ezeknek fejében kapta meg a katolikus egyház ezt a nagy területet, amelyet korábban a szovjet hadsereg birtokolt. 1993-ban már gazdátlan volt a telek, így birtokba vehette az egyház, és megszületett annak a lehetősége, hogy egy gyönyörű szép campus épüljön fel. Az építkezést meg a régi romos épületek lebontását az egyházi kárpótlásból tudták fedezni. Sorban kezdték építeni Makovecz Imre irodájának a tervei alapján a tanulmányi épületeket, takarékosra törekedve, a régi szovjet laktanyabeli épületekből megtartva azokat, ami megtartható volt. Némelyiket ideiglenesen bevakolták, kifestették, vagy ha statikailag megfelelőnek találták, akkor belefoglalták az új épületbe, tehát kiegészítették, emeletet építettek rá. Ma is áll még egykét régi épületünk eredeti állapotában, de többségükben már használaton kívül. Sok új épület épült fel, amely részben magában foglalja a régit. 1993 szeptemberétől költözött ki Piliscsabára az egyetem, és ezzel egyidőben gyarapodott a hallgatói létszám. Növekedtek a szakok és szaporodtak az épületek. Sokéves építkezés és nagyon látványos fejlődés volt. Olyan apróságokban is megnyilvánult, mint hogy kezdetben be kellett utazni busszal a piliscsabai első buszmegállóig, majd tizenöt perces gyaloglással visszasétálni a Campus területére. Ma már saját buszmegállója, saját vasúti állomása, kollégiuma, kápolnája, postája, bankfiókja, papír-írószerboltja, könyvesboltja, étterme, több büféje van az egyetemnek. Szép lassan az infrastruktúra is kiépült.

E: Hogyan alakultak az egyéb tárgyi feltételek?

H. R.: Kezdetben nem volt semmi. A kiköltözéskor viszont mindjárt a legkorszerűbb számítógépes hálózatot építették ki. A belső hálózatban minden munkahelyet számítógéppel láttak el, amit azóta is fejlesztenek. A tantermek és a tanári dolgozószobák száma mindig kevés, de valahogyan csak elférünk. A kezdeti állapotokhoz képest a Campus mai helyzete valóságos csoda. Amiben hiányunk van, az a könyvtár kiépítése. Ma ott tartunk, hogy a könyvtárlomány mennyiségileg ugyan nem elég, de már alkalmas az oktatásra. A könyvtárépület még hiányzik, ezért a meglévő tanulmányi épületekben alakítottak ki ol-

vasótermeket és könyvtárakat. Ezek nem kicsik, de hiányzik egy nagy egyetemi könyvtár. A következő beruházás ezt célozza meg. Megvannak a tervek, de csúszik az építkezés. Oktatástechnikai eszközöket pályázatokból próbáltunk biztosítani. Nekünk is volt nyertes pályázatunk, videóra, számítógépre, videó-felvevőre, magnetofonra, írásvetítőre, fénymásolóra. Ez most már mind van a tanszékeken. Rengeteget pályáztak a tanszékek, néha sikeresen, Így ezt a forrást is fel tudtuk használni.

E: A finanszírozás egyébként hogyan alakult?

H. R.: A magyar-vatikáni 1997-es megállapodás értelmében a katolikus egyetem mindenben aláveti magát a magyar törvényeknek, az akkreditációs szabályoknak, olyan elvek szerint működik, mint az állami egyetemek, és ennek megfelelően ugyanabban a finanszírozásban részesül, mint azok. Ezért az egyháznak voltaképpen csak akkor kell a zsebébe nyúlnia, ha építkezésre kerül a sor. Vagyis az egyetem működését az állam finanszírozza. Ebből következően ugyanazokkal a hiányokkal küszködünk, mint az állami egyetemek. A megszorítások, racionalizálások, leépítések, csoportlétszám-emelések, óraszám-növelések szeptembertől nálunk is megtörténtek, hogy a hiányt ne növeljük.

E: Hogyan illeszkedik a Pedagógiai Intézet a szervezeti hierarchiába?

H. R.: Egyenrangú a többi intézettel. Rektori felkérés alapján tagja vagyok a kari tanácsnak. Nem minden intézet vezetője a tagja, ami tehát a tanárképzés kari rangjára utal. A bölcsészkarnek mintegy húsz intézete van. A Pedagógiai Intézet egyúttal Pedagógiai Tanszék is, azaz még nem szerveződöttünk külön tanszékekké. Bár ez már időszerű lenne, mert az elméleti pedagógia és a tantárgypedagógia két különálló tanszék működését kívánná. Önálló intézet a Pszichológiai Intézet, ahol egyrészt szakos pszichológusképzést folytatnak, de a tanárképzést is kiszolgálják. A felsőoktatási átalakulással a központi szándék az – és ez a mi elgondolásunk is –, hogy egy önálló tanárképző intézet jöjjön létre, amely a teljes tanárképzést átfogja. Azt mondhatnám, hogy a mi szervezeti felépítésünk megelőzte azt, amit most a Bologna Bizottság Tanárképző Albizottsága kívánalomként megfogalmazott, hogy ti. az egyetemeken belül önálló, a tanárképzésért felelős intézetek jöjjenek létre. Ez a többi egyetemen még nagyon szét van aprózva. Vannak a pedagógia vagy neveléstudományi tanszékek, és minden diszciplináris tanszéknek vannak módszertani csoportjai, amelyek laza szakmai kapcsolatban állnak egymással, de szervezetenként szétaprózódik a tanárképzés. Ez nálunk már másképp van, úgyhogy túl nagy szervezeti átalakításra nincs szükség. Csak a pszichológia integrálását látjuk még szükségesnek.

E: Az egyházi fenntartó hogyan irányítja az intézményt? Mibe szól bele?

H. R.: A Bölcsészkar élvezi azt az autonómiát, amit a többi egyetem bölcsészkarja is, tehát szakmai, belső szervezeti, gazdálkodási kérdésekben önálló. A szabályait viszont csak az egyetemi szabályokhoz illeszkedve alkothatja meg. Karunkon például én vezetem a Minőségbiztosítási Bizottságot, és van egy minőségirányítási rendszerünk, ami illeszkedik az egyetemihez. Még csak azt sem mondhatnám, hogy hierarchikus kapcsolatról van szó, inkább kölcsönösről. Pl. az egyetemi minőségbiztosítási dokumentumokhoz kérnek tőlem is javaslatot, azok így születnek meg, és utána mi is megalkotjuk a mieinket, amelyek harmonizálnak azokkal.

A szervezeti működési szabályzatnál, a statutumnál, és minden egyéb szabálynál ugyanaz az elv érvényesül. A rektor vagy a rektor-helyettes időnként részt vesz a kari tanácsok ülésein, ahol egy hozzászólás erejéig elmondja a véleményét az adott kérdésről, vagy személyes jelenlétével kinyilvánítja a kar iránti figyelmét. Gazdasági kérdésekben hasonlóképpen történik a dolog. A költségvetés megszületése után a kar teljes gazdasági auto-

nómiát élvez. De minden minisztérium felé történő intézkedés, akkreditáció, pályázat, költségvetés csak a rektoron keresztül mehet. Szakindítási kérelem sem történhet meg a rektor nélkül. Személyi kérdésekbe a rektor úr nem szól bele., bár. formálisan ő adja a kinevezéseket és a megbízásokat a dékán előterjesztésére. Az intézetvezetők ugyan nem rendelkeznek munkáltatói jogkörrel, de a véleményünk meghallgatása nélkül nem születnek személyi döntések. Esetemben még nem fordult elő, hogy valakit javasoltam volna felvenni, és azt ne vehettük volna fel. Működik egy bizottság, amely átvizsgálja, hogy tudományos szempontból megfelelő-e az illető. Én terjesztem elő ennek a bizottságnak, hogy kit szeretnék alkalmazni, s ha ők javasolják, akkor a dékán aláírja a szerződést vagy megbízást. Az szabályozva van, hogy hogyan lehet valakit alkalmazni. Először mindenkivel csak egyéves szerződést köt a kar. Amennyiben kölcsönös a megelégedettség, akkor lehet hosszabbítani. Ezeket az eljárásokat a munkaügyi szabályzat rögzíti. A kinevezéseknek tudományos előrehaladás a feltétele. Csak a docensek és a tanárok esetében létezik határozatlan idejű kinevezés, a tanársegédek, adjunktusok 3 vagy 4 éves megbízást kapnak, amit meg lehet hosszabbítani.

E: Szempont-e a vallásosság?

H. R.: Az egyetem alapító dokumentuma értelmében a hallgatók esetében nem, és – amíg voltak felvételi vizsgák – nem is kérdeztük meg tőlük.

E: Tehát nincsenek semmiféle világnézettel, felekezettel kapcsolatos felvételi kérdések?

H. R.: Semmi. Nem is szabad, és nem is célszerű. Ezzel együtt a katolikus egyetemen nagyon sok a vallásos fiatal. Van hitélet, kápolna az egyetemen, vagyis a vallásgyakorlásnak vannak látható jelei, de nem tartjuk nyilván, nem kérdezzük, hogy ki él vele. És a hit nélkül élő hallgatóval ugyanúgy boldogulunk, ebből nincsenek problémák. A tanárok esetében azonban az alapító dokumentum megszabja, hogy a tanári kar 50 százaléka katolikus vallású legyen. Ezt tudják is az állásra hozzánk pályázók. A jelentkezésnél a személyi adatok között a vallást is fel kell tüntetni, de csak ennyi. Van, aki kihúzza, tehát nem tartozik egyetlen felekezethez sem. Közismert, hogy vannak a tanári karban evangélikusok, reformátusok is. Gondolom, hogy az 50 százalékot teljesíti a kar, hiszen a pápai alapítású egyetemeknél ez elvárás, Más kifejezett vallási követelmény nincs az oktatóval szemben. Az igen – de hiszen ez evidencia –, hogy tartsa tiszteletben a katolikus vallást és ezzel ellentétes érzületet ne nyilvánítson, propagandát ne fejtessen ki. De a vezetőség nem követel hitéletben, egyházi szertartásokon való részvételt. Nincs ilyen természetű kötelezettség, a vallásosságot mindenki saját lelkiismerete és egyéni akarata szerint éli meg. Vannak persze tanévnyitó, és tanévzáró és egyéb ünnepélyes szentmisek, rendszerint az Egyetemi Templomban, amelyeknek az időpontja ismert, de csak az megy el rájuk, akinek ezt fontosnak tartja. Nincs sem ellenőrzés, sem számonkérés. Mint minden intézményben, az egyetemi ünnepélyeken az egyetem főállású oktatóinak illik részt venni. Mi is törekszünk erre, buzdítjuk egymást, de sosem sikerül a 100 százalékos jelenlét, mert az életben mindenkinek nagyon sok problémája és elfoglaltsága van. Nincs tehát világnézeti kényszer az egyetemen. Úgy érzem, hogy nagyon jó a szellem, valóban él a szellemi és világnézeti szabadság, azonban meghatározó mégis csak a hívő emberek többsége nálunk. De – ismétlem – semmiféle világnézeti terrort vagy kirekesztést nem láttam, nem tapasztaltam. A feszületek főnt vannak a tanteremben, azaz szimbolikusan is megjelenik a kereszténység. De az órákon vagy előadásokon nincs közös ima. Nagyon sok tudományos rendezvény van, ezeken sem jelennek meg liturgikus elemek.

E: Miben különbözik a pedagógusképzés az állami képzéstől, akár a tananyagot, akár a módszertant, az oktatási szerkezetet tekintve?

H. R.: Inkább azt mondanám, hogy nem különbözik. Hiszen minden jogszabályt kötelezően elismerünk és betartunk, így a tanári képesítés követelményeit meghatározó 111/97-es kormányrendelet alapján végezzük a tanárképzést. Arra törekszünk, hogy a pedagógiának a teljességét felmutassuk, viszont nagyobb hangsúlyt kap a keresztény pedagógiának az értelmezése és közvetítése. Ám ez soha nem kizárólagos. Tanítjuk tehát a reformpedagógiákat is, sőt, megyünk a tanárjelöltekkel különböző reformpedagógiai műhelyekbe, hogy a hallgatók megismerjék őket, de az előadásokon vagy a szemináriumokon előtérbe kerülnek a keresztény pedagógiai nézetek és szerzők. A jezsuiták, a piaristák, a bencések vagy Don Bosco pedagógiáját mi tudatosan feldolgozzuk, de foglalkozunk más pedagógiai nézetekkel is. Komolyan gondoljuk, hogy a legkorszerűbb pedagógiát kell közvetítenünk. Az utóbbi években ösztönözzük, hogy a hallgatóink ne csak megismerjék, hanem műveljék is a projektmódszert, a kooperatív tanulást. Ezek nem világnézet által meghatározott pedagógiai fogalmak, teljes mértékben összeilleszthetők a kereszténység tanításaival, ami viszont inkább a nevelésfilozófiában kap teret. Továbbá a hivatásbeli képzésben jelennek meg azok a világnézeti tartalmak, amelyek más egyetemeken hiányoznak. Alapvetően azt mondhatom, hogy a különbség abból adódik, hogy nincs két egyetem, ahol egyforma lenne a képzés. Annyi szabadságunk van, amennyi minden intézménynek. Nem arra képezzük a hallgatóinkat elsősorban, hogy katolikus iskolákban tanítsanak, hanem, hogy nagyon jól megállják majd a helyüket akár ott, akár világi iskolában.

E: Milyen elképzelések van a továbbfejlesztésre?

H. R.: Lassan építkezünk. Úgy szeretném a tanszéket továbbépíteni, hogy nagyjából azonos szellemiségű oktatói kar legyen, mert fontos, hogy ne legyenek belső villongások, ellentétek. olyan oktatókat kerestem mindig, akiknek van iskolai gyakorlata. Ez nem jellemző a felsőoktatásban. Rengeteg önéletrajz van most is az íróasztalomon, mert küldik olyan fiatalok, akik pedagógia szakot végeztek az egyetemen és szeretnének elhelyezkedni. Én nem kapok értük, mert a tanszékünknek éppen az a – nagyon pozitív – sajátossága, hogy szinte mindenkinek van vagy volt jelentős iskolai gyakorlata. Ez nyilván az én sajátos életutamból következik, hiszen a gyakorlati pedagógia területéről jöttem, és abban a pedagógiában hiszek, ami szorosan épít a gyakorlatra. A gyakorlatból kikerült felsőoktatási emberek később érnek be a tudományos pályán. Ezért nem jutottunk még el odáig a személyi feltételek tekintetében, hogy önálló pedagógiai szakot indítsunk, hiszen az akkreditációs követelményeknek nem felelnék meg. Három minősített oktatónk van mindössze, de többen járnak doktori iskolára. Az egyetemi tanári címet egy-két éven belül talán van esélyem elérni, de most még csak docens vagyok. Tehát az az első lépés, hogy megerősítsük a tanszékünket tudományos oldalról.

A másik cél az, hogy tovább erősítsük a gyakorlat-közelséget. Még szorosabbá kell fűzni a gyakorlóléssel a kapcsolatot. Ez persze finanszírozási kérdés is. Kapacitáshiány miatt sajnos nem tudunk annyit ott lenni a gyakorlóléshelyeken, mint kellene. Szeretnénk közreműködni a bolognai folyamatban is, mert úgy látom, hogy a közoktatás már egészen mást vár el a tanárképzéstől, mint korábban. Sok olyan új ismeretre, képességfejlesztésre lesz szüksége a jövő tanárának, ami eddig nem került be a képesítési követelményekbe.

E: Úgy látod, hogy van nyitottság a megfelelő intézményekben arra, hogy ebben részt tudjatok venni?

H. R.: Azt hiszem, hogy igen. Több pedagógusképzési rendezvényre kapok meghívást évek óta, és többféle munkában részt is vettem. Tehát számon tartanak bennünket és

bekapcsolnak a vérkeringésbe. Nemcsak függeléke vagyunk a magyar tanárképzésnek. Én legalábbis úgy érzem, hogy minden tekintetben szerves részei vagyunk. A bolognai pedagógusképző albizottságban is ott vagyunk, az Országos Köznevelési Tanácsban is, tehát vannak lehetőségek. Inkább a kapacitás hiánya, a végtelen túlterheltség akadályozza azt, hogy gyorsabban és lendületesebben lehessen építkezni. Úgy látom, agyon jó, hogy a képesítési követelmény kijelöli a legfontosabb időkereteket. Amint hallom, ez védelmet jelent a tanárképzésnek, hogy a szakok ne telepedjenek rá az órákra. A többi egyetem rosszabbul áll a tekintetben, hogy nincs annyi órakeretük, kevesebb a gyakorlatok finanszírozhatósága, alig tudnak szemináriumokat tartani. Mi ezeket keményen kipróbáltuk az egyetemből. Nálunk a tanárképzésnek megvannak az idő- és pénzbeli keretei, amelyekkel teljesíteni tudjuk azt, amit a képesítési követelmények előírnak.

15–20 fős csoportokban tudunk szemináriumokat tartani, miközben hallom, van olyan egyetem, ahol 60 fős szemináriumokat tartanak. Valószínűleg ez is megmutatkozik a hallgatók jó eredményeiben. Nálunk minden félévben vannak szemináriumok, ahol a hallgatók önálló munkákat végeznek. Megvan a személyesség, csak erősíteni, csiszolni kell. Időben ráálltunk a tanári képesítő vizsgánál is arra, hogy nem önálló tanári szakdolgozatot kérünk, hanem portfóliót, ami benne van most már a bolognai ajánlásokban. Egy kicsit ebben is megelőztünk másokat. Ami nem a bölcsességünket mutatja, hanem azt, hogy egy nulláról induló egyetemnek jobbak a lehetőségei, mert Nem béklyózzák le a megcsontosodott megszokások, nincsenek olyan érdekek, amelyeket sértene egy szervezeti megújítás. Megjegyzem, nem volt könnyű elfogadtatni a karon például azt, hogy a tantárgy-pedagógia a pedagógia része (vagyis hogy a módszertanosok a Pedagógiai Intézethez tartoznak), mert az egyetemi oktatók zömmel más egyetemekről jöttek, és ott más volt a szervezeti felépítés. Nem volt ez sem sétagalopp, de mára már mindenki számára evidenciának számít.

E: Milyen a jelentkezők-felvettek aránya? Milyen felvételi eredménnyel tudtok fölvenni hallgatókat?

H. R.: Erre nem tudok pontos választ adni. Azt tudom, hogy a jelentkezők száma minden évben messze meghaladta a felvehető számát, az első év kivételével, amikor csak pótfelvételi eljárást hirdettek. Évről-évre növekszik azoknak a száma is, akik első helyen a Pázmányt jelölik meg. Tehát ezzel semmiféle probléma nincs. Pontszámot azért nem tudok mondani, mert a tanári szakot második- vagy harmadévben veszik fel a hallgatók, így a mi intézetünk a felvételibe sose folyt bele. Ami a tanári szakokat illeti, próbálkoztunk azzal, hogy legalább egy beszélgetés megelőzze a felvételét, de nem győztük, és felhagytunk vele. A világon sehol nem tudtak még kidolgozni olyan alkalmassági vizsgát, amely megbízhatóan kiszűrné a tanári pályára alkalmasokat vagy alkalmatlanokat. Aki akarja, felveheti a tanári modulokat, és menetközben megismerjük a hallgatóinkat. Van lehetőségünk rá, hogy a legalkalmatlanabbakat, akik meglátásunk szerint nem valók a tanári pályára, lebeszéljük róla. A karra jelentkezők száma tavaly 2–3-szorosa volt a felvehetőknak, de ez persze nem oszlik meg arányosan a szakok között. Húzóágazat lett a pszichológia és a kommunikáció. Nincs probléma a hagyományos két nagy szakon, a magyaron és történelmen, viszont csökkenés tapasztalható az élő idegen nyelveken. De ez nem Pázmányos specialitás. A németen és angolon kívül a középiskolákból lassan eltűnnek az egyéb nyelvek.

E: Hogyan változik a hallgatók felkészültsége? Milyen felkészültséggel jönnek a középiskolából?

H. R.: Azt tapasztaljuk, hogy a kommunikációs készségeik jobbak, a műveltségük és tudásuk viszont romlik. A helyesírási készség látványosan romlik, még a magyar szakos

hallgatóknál is. Olyan alapvető műveltségbeli hiányosságok jelentkeznek, amelyek 10–15 évvel ezelőtt elképzelhetetlenek lettek volna

E: Milyen középiskolákból érkeznek a hallgatók? Jellemző-e, hogy többen jönnek egyházi középiskolákból?

H. R.: Növekszik azoknak a száma, akik egyházi középiskolából jönnek. Ennek két oka van: az első az, hogy nőtt a bizalom az egyetem iránt. Kezdetben néhány egyházi iskola bizalmatlan volt az újonnan szervezett karral szemben. Másrészt szaporodtak az egyházi iskolák, amelyek évről-évre bocsátják ki az érettségizetteket. Eléggé meghatározóak tehát az egyházi iskolák, őket követik a budapestiek és a Pest környékiek. Közéltőleg fele-fele az arány. Ugyanez a helyzet a pedagógus-továbbképzéseinken is.

E: Az állami iskolák közül milyen típusú iskolákból jönnek?

H. R.: A hagyományos gimnáziumokon kívül alternatív iskolából is jönnek hozzánk hallgatók. Növekszik a szakközépiskolákból érkezők száma, akiket vonzanak a humaniórák. Ez a sokféleség izgalmas pedagógiai szemináriumokat eredményez. Amikor pl. egy állami iskolában érettségizett hallgató egy szeminárium keretében először szembesül azzal, hogy hogyan is működik a Pannonhalmi Bencés Gimnázium, vagy egy volt pannonhalmi diák azt ismeri meg, hogy mivel foglalkozik egy állami iskolában a diákkormányzat. Ez nagyon gyümölcsöző mindkét fél számára. Egy-egy nevelésméleti szeminárium megmutatkoznak a fiatalok gondolkodásában meglevő különbségek, amikor például alapvető értékekről, célokról beszélünk, és közben tanulják egymást érteni, tisztelni. A külvilág talán azt hiszi, hogy itt állandó világnézeti forrongás vagy harc folyik. Én úgy tapasztalom, hogy a hallgatók természetes módon tudják kezelni azokat a különbségeket, amelyek a gondolkodásukban, világlátásukban közöttük megvannak. Ők elsősorban egyetemi hallgatók, egymás diáktársai, és nincs közöttük ketté- vagy többfelé szakadás. Ha olykor mégis van, az a jó/rossz, igaz/hamis ellentétpár mentén rajzolódik ki, mind minden normális emberi közösségben.

E: Hogyan érinti a ti intézményeteket a bolognai reform, szerkezeti és tartalmi szempontból?

H. R.: Alapvető probléma az, hogy még rengeteg nyitott kérdés van, sok mindent nem tudunk. Például nem tudni, hogy a létszámok hogyan fognak alakulni a jövőben. Bizonyosra vehető, hogy lényegesen csökkenni fog a tanárképzésben résztvevők száma, tekintve, hogy csak a mesterfokon jelenik meg a tanárképzés. Ennek lehet olyan következménye, hogy nemhogy bővíteni lehet a tanszéket, hanem szűkíteni kell, mert a gazdaságos működtetés alapvető. Az egyik bolognai albizottságban való részvételem alapján viszont erősödik bennem az a remény, hogy szó lehet majd talán a 111-es rendelet tartalmi megújításáról, ami szükséges. Jó, hogy az egyetem autonóm és senki nem akadályoz meg bennünket abban, hogy bővítsük, szélesítsük a tanárképzés tartalmát, de azért az is jó, ha van egy rendelet, ami védelmet és hivatkozási alapot jelent. Szintén reményekkel nézek annak elébe – amit én kezdeményeztem az egyik bolognai albizottságban és most örömmel visszaolvastam valamelyik anyagban –, hogy tervezik a gyakorlati képzésnek a 11. félévre történő kivitelét. Ha ez így lesz, erősíteni lehet majd az egyetemi alapképzést. Mert ha a gyakorló tanítás elvinne egy félévet a tanárképzésre fennmaradó négyből, akkor lényegében három félévre zsugorodna a tanárképzés ideje, ami nagyon kevés volna. Ami viszont az érem negatív oldala és a félelmeket erősíti, hogy még nem látjuk biztosítva a kétszakos tanárképzés jövőjét. Erről még folynak egyeztetések. Úgy érzékelem, hogy a pedagógusképző albizottságban többségben vannak azok, akik a kétszakos tanárképzés hívei. Így talán nem fenyegeti veszély, de akkor leszek nyugodt, ha erre már garanciákat látok. Ez nem a képzés oldaláról tölt el aggodalommal, mert ne-

künk kényelmesebb lenne több idővel rendelkező hallgatókkal dolgozni, akik nem annyira túlterheltek. A középiskolai gyakorlat ismerete mondatja velem, hogy nem jók az egyszakos tanárok. Sőt, a háromszakos tanárok az igazán kívánatosak a szélesebb műveltségük és munkajogi okok miatt is.

E: Van-e a bolognai folyamatban olyan változás, amivel nem értesz egyet?

H. R.: Nem tartom jónak, hogy a bölcsészkarokon általánossá teszik a 3+2-es rendszer. Vannak olyan szakok, amelyek hagyományosan a tudományos utánpótlást biztosítják, ahol nem fognak tudni mit kezdeni az első három év vég bizonyítványával. Emiatt elsie-tettnek és végig nem gondoltak tartom ezt a megoldást. Viszont vannak olyan szakok, ahol ez racionális, meg lehet lépni és meg is kell lépni. (Műszaki vagy gazdasági területre gondolok.)

E: Mennyire tudatuk felkészülni a változásokra?

H. R.: A Pedagógiai Intézetben bennünket egyelőre kevésbé érintett, mert régóta tudjuk, hogy a tanárképzés mesterfokra kerül. Az alapképzésben biztosítandó tíz kreditnek megvan a tartalma, ez nem sok változtatást jelent ahhoz képest, amit most csinálunk. Alapozó pedagógiai és pszichológiai tárgyakat fogunk az első három évben oktatni. Valószínűleg lesznek munkaerőgondok, tehát az óraszámmal és az oktatói létszámmal úgy kell sakkozni, hogy ne kelljen elküldeni embereket. Ami még egy nagy lehetőség a Bolognában, az az, hogy lehetséges lesz talán egy szűrő az első három év után, mert a tanári szak felvételét jó lenne bizonyos kritériumokhoz kötni. Tudom, hogy ez nehéz, de egy-két ötletünk már van ezen a téren.

E: Kiknek előnyös ez az átalakulás?

H. R.: Az államháztartásnak.

E: Miért?

H. R.: Mert kevesebb hallgató megy végig az ötéves képzésen, és így kevesebb pénzbe fog kerülni a felsőoktatás. Néhány szakma esetében, ahol racionalizálni lehet az egymásra épülést, ott előnyös lehet a hallgatóknak is. Úgy látom, hogy most nagyon elszaladt a felsőoktatás létszáma, az államnak nincs szüksége ennyi diplomásra, és devalválódott a diploma értéke is. Tehát ez egy szükségszerű lépés, de ilyen radikálisan és generálisan történő végrehajtásával nem tudok egyetérteni.

E: Kiknek az érdekeit sérti?

H. R.: Azokéit, akik ki fognak csöpögni az első három év után a képzésből. Egyelőre nem látom biztosítottak, hogy ők majd olyan képzést és képesítést kapnak, amit hasznosítani tudnak a munkaerőpiacon. Emellett veszélybe került néhány olyan tradicionális kis szak, amely a tudományos élet szempontjából, az értékek továbbvitele szempontjából nélkülözhetetlen egy ország szellemi életében. Nem termelnek közvetlen gazdasági hasznot, viszont ha a tudományos élet vérkeringéséből kimaradnak, az pótolhatatlan veszteség és megbocsáthatatlan bűn lenne. Ilyenek pl. a néprajz, az orientalisztika vagy az ókortudományok. Nem szabad megengedni, hogy ezek eltűnjenek, márpedig ezek most nagyon rossz helyzetbe kerülhetnek.

E: Kiknek az érdekeit sértheti még?

H. R.: Természetesen sérti azoknak az oktatóknak is az érdekeit, akikre nem lesz szükség a létszámcsökkenés miatt. Ez is súlyos gond a mai munkaerőhiányos helyzetben. Más körülmények között, ésszerű reform esetén kisebb gondot jelentene. És meglátásom szerint mindannyiunk érdekeit is sérti, mert a 3+2 radikális, előkészítetlen bevezetése a tudás, a műveltség további hanyatlásához fog vezetni. Amit a jövő generációk fognak – jóllehet tudattalanul – megsínyleni.

E: Mennyire képes ez a folyamat a bemerevedett egyetemi struktúrákat lazítani?

H. R.: Minden személyeken múlik, nincsenek jó tapasztalataim ezen a téren. Önmagában véve az valóban irracionális állapot volt nálunk, hogy például a tanárképzésben a négyéves főiskolai szintű tanárképzés és az ötéves egyetemi szintű tanárképzés egymás mellett haladt, és mondjuk egy főiskolai tanári diplomával rendelkező fiatalembernek további három-négy évet kellett lehúznia ahhoz, hogy egyetemi diplomát kapjon. Ez tartóhatatlan, rossz helyzet volt. De ami most elő fog állni, azt sem helyeslem, mert nem tartom jónak az egységes tanárképzést ebben a formában. A közoktatásnak az igényei ennél sokkal differenciáltabbak. Megkockáztatom, hogy annak a majdani egyetemi tanári diplomát szerzett fiatalnak az érdekeit is sérti ez a rendszer, akibe az egyetemi képzés során beléoltják az illúziót, hogy ő magas szinten fogja tudni és tanítani a saját tudományát. Aztán ha bekerül egy általános iskola felső tagozatába vagy egy szakképző intézetbe, ott majd azzal szembesül, hogy lényegében írni, olvasni és a matematikai alapműveletekre kell tanítani a gyerekeket. Ilyen értelemben egyrészt luxus az ő képzése, másrészt olyan illúzióvesztésnek lesz kitéve, amiről rendre beszámol a szakirodalom a szakképző intézetekbe került egyetemi végzettségű tanárok esetében. Fenn kellene tartani a tanárképzésnek a két, ám egymásra épülő szintjét.

E: Mi az, amit a legsúlyosabb problémának tartasz az iskolákban?

H. R.: Strukturálisan a szakképzést emelem ki, mint a legsúlyosabb problémát, és a szakképzésben tömegesen jelenlevő, leszakadó rétegek tovább nem haladását. Közismert az az adat, hogy a szakképzés első két évéről, az oda bekerülőök 30 százaléka kimarad és végleg elvész a további tanulás számára. A szakképzés korszerűtlen, a gyakorlati képzés későn jelenik meg, és nincsenek megfelelően megoldva a gyakorló helyek. Ez tehát a legsúlyosabb problémája az oktatási rendszerünknek.

A második helyre a nevelés háttérbe szorulását teszem. A nevelésen – hangsúlyosan az erkölcsi nevelésre gondolva – a személyiségfejlődés elősegítését értem, aminek eredményeképpen erkölcsösebb nemzedék nőhetne fel. Itt nagyon rossz tendenciákat látok. Az osztályfőnöki munka, a diákmozgalmak, a szabadidős pedagógia háttérbe szorulását egy olyan korban, amikor a családok mind alacsonyabb határfokkal képesek betölteni nevelői hivatásukat, mert felbomlanak, mert a szülők túlhajszoltak. Az iskolának sokkal inkább befogadóvá kellene válnia, amihez arra volna szükség, hogy sok-sok szabadidős és egyéb programra legyen mód. Ez most nagyon rossz helyzetben van, amivel szorosan összefügg a pedagógusok kritikus helyzete, megbecsültségének alacsony foka a közvélemény és az oktatáspolitikai részéről. Következésképpen pedig, hogy devalválódik a tudás, a kultúra, a tradicionális értékek, és nagyon sok a bizonytalanság az életünkben. Elfogadhatatlannak tartom azt a közoktatás-politikát, amely számúzi a tanítás tananyag-tartalmát a szabályozás elemei közül. Olyan oktatáspolitikát látnék szívesen, amely büszkén vallja azokat a nemzeti értékeket, amelyeket ez a nép felhalmozott egy évezred során, és amelyeket az iskolának hivatása és kötelessége továbbadni. Ha az oktatásügy a szabályozás eszközével ezt nem írja elő, akkor a nemzeti kultúra átszarmaztatása esetlegessé válik. Hogy világosan beszéljek, még egy darabig nem kell attól tartani, hogy nem fogják tanítani Petőfi Sándort az iskolákban, mert a hagyomány tovább öröklődik, a pedagógusok ezen nőttek fel, tehát tanítani fogják. De mi lesz tíz-tizenöt év múlva? Vétkes az az oktatáspolitikai, amely lemond arról, hogy kötelezze a magyar iskolákat Petőfi Sándor tanítására. Nagy hiányossága az oktatási rendszerünknek az is, hogy nincs benne külső szakmai ellenőrzés és értékelés. Ezt nem helyettesíthetik az utóbbi években elszaporodott mérések, amelyeknek hasznát és szükségességét nem vitatom. A legfontosabbat, az

osztálytermi folyamatokat szakmailag senki nem ellenőrzi. Pontosabban ez az igazgató dolga lenne, de jól tudjuk, hogy ez töredékeiben valósul csak meg. Nem a valamikor volt szakfelügyelők visszahozásáért szólok. A katolikus közoktatásban kidolgoztunk egy olyan külső szakmai ellenőrzési, értékelési modellt – három éven keresztül ki is próbáltuk az összes katolikus intézményben –, amely a legkorszerűbb elveken nyugszik, megfelel a legmodernebb minőségbiztosítási szempontoknak, tiszteletben tartja az iskola autonómiáját, nem kényszerít rá semmiféle külső normarendszert, az önmaga elé kitűzött célokhoz méri és értékeli az iskolát, és alkalmas a problémák kiszűrésére és orvoslására is. A programunknak biztató jó eredményei voltak. Ilyen külső szakmai ellenőrzési rendszer általános bevezetését tartom szükségesnek az egész magyar közoktatásban. Van egy folyóirat, amit második éve adunk ki a PPKE BTK-n Mester és Tanítvány címmel, én vagyok a főszerkesztője. A folyóirat 2004. évi második számának az ellenőrzés-értékelés volt a témája. Ebben a számban ismertettük a modellt és beszámoltunk az egész projektről. A minisztérium – érthetetlen módon – nem mutat érdeklődést e kipróbált szakszerű rendszer iránt.

E: Köszönöm a beszélgetést.

(Az interjút Matern Éva készítette)

„A püspök úr a szakmai kérdéseket a főiskolára hagyja”

Szilágyiné Dr. Szemkeő Judit, a Váci Apor Vilmos Katolikus Főiskola főigazgatója

Educatio: Hogy került kapcsolatba az egyházi oktatással?

Sz. J.: Az egyházi oktatással úgy kerültem kapcsolatba a 90-es évek elején, hogy az akkori Keresztény Pedagógus Kamarának alapító tagja és elnöke is voltam. Onnan kerültem be az Oktatási Minisztériumba 1992-ben. 1992-től 1994-ig dolgoztam az Oktatási Minisztériumban, majd 1998-tól 2000-ig.

E: 1992–94-ig milyen pozícióban dolgozott?

Sz. J.: Akkor közoktatási területen dolgoztam. 1993–94-ben, tehát egy évig voltam megbízott helyettes államtitkár Mádl Ferenc minisztersége idején. 1994-től a felnőttképzésben, egy cégnél voltam oktatási vezető, és emellett a Katolikus Püspöki Kar felkért arra, hogy segítsék megszervezni azt a pedagógiai intézetet, ami azóta is működik, amelynek én a szervezője és első vezetője voltam. Ez a Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet, amelyhez hozzátartozik az összes katolikus közoktatási intézmény. Ezt az intézetet a Katolikus Püspöki Kar kérésére én hoztam ezt létre, de nem dolgoztam ott főállásban, hanem megmaradt a felnőttképzési és egyéb állásom. 1998-tól 2000-ig közoktatási államtitkár voltam az Oktatási Minisztériumban. Onnan átmentem a Szociális Minisztériumba, ahol 2000–2002-ig voltam politikai államtitkár. 2000-ben hívott át a Szociális Minisztériumba Harrach Péter miniszter, és 2002-ig, a kormányváltásig dolgoztam ott. A kormányváltásnál egy politikai államtitkárnak egyértelmű a helyzete, mennie kell, tehát én ezt azért hagytam abba. Az oktatástól nem szakadtam el, egy katolikus szervezetben 2000-től az oktatási bizottság vezetője voltam.

E: Ez melyik szervezet?

Sz. J.: Ez a Magyar Kolping Szövetség, ahol 2002-ben választottak elnökké. 2002–2004 között részben az elnökséget vállaltam, részben pedig abban az iskolában dolgoztam,

amit még korábban, 98 előtt a jelenlegi igazgatóval együtt hoztunk létre. Ez egy Budapesti Szakképzési Iskola, a Kolping Szövetség iskolája. A szakközépiskolai munkahelyem hagytam ott, és jöttem át a főiskolára püspök úr kérésére.

E: A Magyar Kolping Szövetség elnöklése továbbra is befér az életébe?

Sz. J.: Továbbra is igyekszem, hogy beférjen. Sikerült kialakítani egy olyan jól működő intézmény-fenntartási struktúrát, amelyik most már nem igényli a napi jelenlétemet. Úgyhogy szakmailag az irányításban, meg a fejlesztésekben aktívan részt veszek, de azért nem napi jelenléttel. Természetesen a mozgalom rendezvényein is szerepet vállalok.

E: Kérem mutassa be a családi hátterét.

Sz. J.: Édesapám mérnök, édesanyám tanár. Eredetileg kutató matematikusként végeztem, aztán a közgazdasági egyetemen szereztem az egyetemi doktori címet, még 90 előtt. Óraadóként az ELTE-n is tanítottam, aztán kutatóintézetben dolgoztam és utána főiskolán tanítottam.

E: Melyik kutatóintézetben dolgozott?

Sz. J.: Számítástechnikai intézetben. A számítástechnikai kutatás, matematika-operációkutatás volt a területem egészen addig, amíg bele nem csöppentem 1990-ben az oktatásirányításba. A férjem is egyetemen tanít, szintén matematikusként, és elsősorban TTK-s meg matematikus kutatók azok, akik a baráti körünkhöz tartoznak. Én 90 környékén kerültem ki ebből a viszonylag zárt világból. Ennek több oka volt. A személyes indíttatás leginkább az volt, hogy a három gyerekünk mellé a családukba fogadtunk még egy gyereket egy gyermekotthonból, és a nevelési problémákkal, az oktatás csőd-helyzeteivel az ő kapcsán találkoztam. A egyházi oktatással korábban annyira voltunk kapcsolatban, hogy a fiam saját döntése alapján még 1990 előtt jelentkezett a Piarista Gimnáziumba. Tehát ilyen módon jól láttuk annak a gimnáziumnak az előnyeit a nem egyházi gimnáziumokhoz képest. Többek között ez indított el azon az úton, hogy megpróbáljak tenni valamit annak érdekében, hogy a keresztény nevelésnek nagyobb súlya legyen az országban. Ilyen módon kezdtem el 1990-ben aktívan a közéletben és a civil mozgalomban ezzel foglalkozni.

E: A családból hozott vallás szerepe ebben mennyire volt meghatározó?

Sz. J.: Természetesen a családom egész biztosan meghatározó volt, rendezett családi körülmények között éltem, vallást gyakorló családban. A családukban ez a rendszerváltás előtti időszakban is jellemző volt, de hozzá kell tennem, hogy nemcsak a családban, hanem az egyetemista barátaink között is fontos volt. Maga a család volt meghatározó és feltétlenül fontos volt az is, hogy milyen szellemiség uralkodik a családban. Tehát ezt hoztam magammal, de a családomban papok vagy szerzetes családtagok nem voltak.

E: Voltak-e problémái vagy konfliktusai a rendszerváltás előtt abból, hogy gyakorló katolikusként nőtt föl?

Sz. J.: A szüleimnek voltak, de nekem már ebből nem nagyon volt problémám. Azt hiszem, hogy a természettudományi területen egyébként is sok gyakorló katolikus volt. A mi esetünkben nem ütközött a világnézet és a mindennapi munka, tehát nem várták el, hogy bármiféle ideológiai állásfoglalásunk legyen.

E: Pályaválasztásában édesapja inspirálta?

Sz. J.: Édesapámnak biztos, hogy volt ebben szerepe, de úgy alakult az életem, hogy elég sok szakmai sikerem volt, a középiskolai matematikai lapokban, versenyeken indultam és így tovább. Azt hiszem elsődlegesen az inspirált, hogy sikerem volt. Nagyon is érdekelt a logikus gondolkodás, és azóta is sok örömet okoz.

E: Hogy történt az örökbefogadás? Nevelőszülők voltak?

Sz. J.: Befogadtuk a gyereket a családukba. Ez azt jelenti, hogy kivettük az intézetből, nálunk nevelkedett, de semmiféle jogi intézkedés nem volt. A gyámja a testvére volt, aki akkor főiskolára járt, ő hozta hozzánk. Ennek kapcsán a nevelés kérdésébe eléggé bele kellett az embernek ásnia magát.

E: Hány éves volt a gyermek akkor?

Sz. J.: Kiskamasz volt, 12 éves korától ismertük. Azt, hogy mennyire másképpen élnek és gondolkoznak mások, rajta keresztül sokkal inkább meg lehetett tanulni. Kiskamaszként mindenben segítenünk kellett, hogy pótolja ami kimaradt az életéből. Tehát ő először begyűjtötte azokat a képeskönyveket a polcra, amelyek a gyerekeimnek a 2–3 éves kori könyvei voltak, mert neki olyan nem volt. Aztán hosszú ideig legózott, mindenhol legókat gyűjtött 13–14 évesen, 3–4 éves korosztálynak megfelelően, mert mindez kimaradt az életéből. Meg kellett tanítani arra, hogy mit jelent az öngondoskodás. Az intézetben megszokta, hogy minden van, adnak enni, inni. Döbbenetes volt például, hogy egy kiskamasz nem tudott kenyeret vágni. Vagy hazajött az iskolából, lefeküdt a szőnyegre, és várta, hogy valaki hazajöjjön. Eszébe sem jutott, hogy megmelegítse az ebédet. Amikor önkiszolgált, akkor kapásból megevett egy üveg lekvárt, mert szabad volt. Azt éreztem, hogy hihetetlen kiszolgáltatottságban él annak következtében, hogy a családi fejlődés kimaradt az életéből. Biztos, hogy ez hatással volt arra, hogy mi mindent próbáltam a neveléssel, az oktatással, a gyermekvédelemmel kapcsolatban tenni. Biztos, hogy az is bennem volt természetesen, hogy mindez nem volt tökéletesen sikeres. Hiszen éveken keresztül ugyan nálunk volt, de nem maradt folyamatosan velünk. Az is igaz, hogy az intézet után, és rajtuk keresztül végül is az édesanyjához került vissza és azóta is az édesanyjával él. Tehát mégis csak valahogy visszakerült a családba.

E: A kapcsolat megmaradt?

Sz. J.: A kapcsolat minimális. Erre számítottunk is, hogy ha visszakerül abba a környezetbe, amiből őt kivettük, nem lesz könnyű vele kapcsolatot tartani. De egyébként is azt hiszem, hogy 12 éves kor után sokkal nehezebben alakít ki valaki olyan tartós kapcsolatot, mint 2–3 éves korától.

E: Mi döntött amellett, hogy a három gyerek mellett még egy negyedik gyermek nevelésébe is belefognak?

Sz. J.: Az ő sorsa. A testvérét ismertük, aki főiskolára járt. Onnan tudtuk meg, hogy az történt vele az intézetben, hogy valaki lelökte az emeletről és leszakadt az egyik veséje. Ennek következtében komoly egészségügyi problémái voltak. A továbbtanulása csak kőművesként vagy bádogosként lett volna biztosítva, ami fél vesével egész biztos, hogy életveszélyt jelent. Valójában ezért kerestünk neki valami más megoldást, és segítettünk, hogy megtalálja a helyét ebben az állapotban.

E: Térjünk át a jelenlegi munkájára. Mióta Ön itt a főigazgató?

Sz. J.: 2005. január 1-jétől vagyok itt, akkor hívott át a püspök úr, de már előtte is dolgoztunk együtt.

E: Ki volt az előző vezető?

Sz. J.: Bencze Lóránd, aki a költözés után nem sokkal fölmondott. A mostani főigazgató-helyettes, Sütő Károly menedzselte fél éven keresztül az iskolát. Ő továbbra is van, főigazgató-helyettesként.

E: Az előző vezető felmondásáról lehet tudni valamit?

Sz. J.: Ez ismereteim szerint az átköltözés volt, tehát olyan problémák, amelyeket ő nem akart már felvállalni. De ez nem az én ittlétem alatt volt, így pontosan nem tudok rá válaszolni.

E: Ha jól tudom 1993-ban indult Zsámbékon a főiskola a keresztes nővérek jogutódjaként. Nem tudom, működött-e ott a 90-es évek előtt valamilyen intézmény?

Sz. J.: Működött egy főiskola, amelyben tanítóképzés is folyt. Ez eredetileg gazdasági főiskola volt, de a világháború előtt polgári iskola és tanítóképző működött az épületben. A keresztes nővérektől az egyházi iskolák államosítása során vették el ezt az intézményt. Utána az intézmény hasznosítása részben egy mezőgazdasági szakképzőnek, majd főiskolának a beindításával történt. Aztán beindult a tanítóképzés is, nem tudom pontosan mikor. Ezt az intézményt, illetve az épületet igényelték vissza a nővérek és vissza is kapták hasznosításra. Mivel ők nem érezték úgy, hogy felsőoktatási intézményt tudnak újraindítani, ezért átadták az épületet akkor megalakult katolikus főiskolának, amely a Fehérvári Egyházmegyéhez tartozott.

E: Mielőtt leégett a zsámbéki épület, milyen szakok voltak ott, és mennyire bővült azóta az intézmény?

Sz. J.: A költözés előtti állapothoz képest jelenleg nincsen lényeges bővülés. Induláskor csak a tanítóképzés volt, aztán jött az óvodapedagógus, majd a szociálpedagógus, a tanítói mellett kialakult a kántorképzés, aztán az önállósodott. A hittanárképzés indult még be, párhuzamos képzésként. Arra törekszünk ma is, hogy azok, akik hitéleti szakon végeznek, rendelkezzenek világi szakkal is, mert az a megélhetésük szempontjából elég fontos.

E: Arról sem tud, hogy milyen nehézségekkel küzdött a beinduláskor a zsámbéki főiskola?

Sz. J.: 1993-ban indult. Nagyjából emlékszem rá, mert akkor bent voltam a minisztériumban és ilyen módon kapcsolatban voltam a főiskolával. Úgy tudom, hogy az átállás nem okozott különösebb zavarokat. Az akkori dolgozók jelentős része úgy döntött, hogy vállalja, hogy katolikus intézményben dolgozik tovább és ennek megfelelően aláírták a megállapodást. Tehát nagyon nagy személycserék nem voltak.

E: Most milyen létszámmal működnek?

Sz. J.: A nappali képzésen 800 körüli hallgatónk van, és több mint 1000 hallgató van a levelező illetve az esti képzésben. Körülbelül 100 fő körüli évfolyamaink vannak, a szociálpedagógus növekszik, a tanító egy kicsit csökken, de azt lehet mondani, hogy átlagosan 100 fő körül van folyamatosan egy-egy tagozaton.

E: Német és cigány nemzetiségi óvodapedagógus és tanító szak mióta van, és hogyan változott a létszám?

Sz. J.: Azok is elég régóta vannak. A nemzetiségi oktatásban elsősorban másoddiplomás képzés volt, az alapképzésbe két éve került be a nemzetiségi képzés. Nincs olyan sok jelentkezőnk, mint amennyire számítottunk. A romológia különösen olyan, amelyiknél biztos, hogy sokkal több hallgatónk lehetne, ha megfelelő lenne a hírverés. Azt hiszem, hogy a roma tanulók számának növekedése azt igényelné, hogy sokkal többen értsék azt a kultúrát, amelyből ezek a gyerekek jönnek. Az iskolákban erre feltétlenül szükség van. Pillanatnyilag vannak roma hallgatóink, de olyan hallgató, aki eljut a diplomáig, mindössze 10 körül van, a főiskolán pillanatnyilag. Nagyon bízom benne, hogy ennél sokkal többen lesznek olyanok, akik roma származásúak és vállalják, hogy tanító vagy óvodapedagógusként azt a tudást, amit ők otthonról a saját kultúrájukból hoztak, fel fogják használni. Tehát itt biztos, hogy sokkal több hallgatót kell toboroznunk. Nagyon szeretnénk beindítani olyan előzetes képzéseket, amelyekkel segítjük őket arra, hogy a főiskolai képzésre alkalmasak legyenek.

E: A többi szakokon is megjelennek a roma diákok?

Sz. J.: Tulajdonképpen a szociálpedagógia iránt a legnagyobb a kereslet, tehát ott inkább jönnek. Az ez évben végzettek közül hárman mentek ki, akik roma származásúak.

A tanszékvezetőnk jogász, roma származású, és azt hiszem, hogy nagyon lényeges, hogy olyan szakemberünk van, aki a saját munkájával is bizonyítja, hogy a tanszékvezetésig is el lehet jutni.

E: Mennyien vannak a német nemzetiségi szakokon?

Sz. J.: Az alapképzésben van 8–10 fő, de a másoddiplomások között 20 fő körül van általában egy évben a kiadott diplomák száma.

E: Szeptembertől újabb képzéssel bővül a főiskola...

Sz. J.: Egy új szak lesz, a katekéta-lelkipásztor kisegítő munkatárs képzés. Ezt több főiskolával közösen egy HEFOP-pályázatban készítettük elő. Ennek az a célja, hogy ne csak hit-tanárképzés folyjon, hanem olyan képzés is, amely segíti a plébánosokat, az egyházközségeket abban, hogy az ott folyó munkákat részben levegye a plébános válláról az, aki itt nálunk végez. Hiszen a papság száma inkább csökken, mint növekszik, tehát nagy szükség van olyan emberekre, akik megfelelő képzettséggel rendelkeznek és akik segítik a munkájukban az egyházközségek élén állókat. Egyébként hittanári képzés is van, meg szervezői képzés is, ezt most fogjuk indítani és remélem, hogy lesz elég jelentkező.

E: A nevelőszülői képzésen mennyien vannak?

Sz. J.: Ez tanfolyami szintű képzés, egy-egy tanfolyam 20–30 fővel szokott elindulni. Általában ha van ennyi jelentkező, akkor indítjuk el a tanfolyamot. Ezek nemcsak egyházi szervezetben, illetve ahhoz kapcsolódóan dolgoznak, hanem részt vesznek a megyei nevelőszülői hálózatokban is. Ez olyan képzés, amely államilag előírt tematika alapján, vizsgával zárul. Ez csak 360 órás képzés. Sőt, hagyományos nevelőszülői képzés is van időnként, az csak 60 órás. De ezt így írja elő a jogszabály, pontosan azt tartjuk be. Talán még annyit, hogy törekszünk arra, hogy lehetőleg házaspárok együtt járjanak, hiszen a gyerek, ha odakerül, akkor házaspárokkal találkozik, és nagyon fontos, hogy anya- és apa képe egyaránt legyen, meg hogy együtt viseljék el azokat a nehézségeket, amelyekkel együtt jár, ha valakit befogadnak a családjukba.

E: Ki az iskola fenntartója?

Sz. J.: A váci megyéspüspök.

E: Mennyi önállósága van önnek, mibe szól bele az egyház és mibe nem? Változott-e a helyzet, hogy most átkerültek Zsámbékról Vácra?

Sz. J.: Feltétlenül változott. Ennek oka részben a fenntartó változás, részben a távolság, ami most gyalog 2 perc, és bármiféle probléma van, a legegyszerűbb szóban megoldani. Ugyanez Zsámbék és Fehérvár esetében sokkal bonyolultabb rendszerben tudott csak működni. Tehát a püspökség közelsége nagyon sokat számít. A püspök úr is sokkal többször látható a főiskola területén, mint a korábbi, székesfehérvári püspök. És nagyon lényeges az is, hogy ott a keresztes nővéreké volt az ingatlan, és a keresztes nővérek intézményének a jogutódja volt az intézmény, itt pedig a püspökség épületében működünk. Tehát az infrastruktúránk sokkal szervezettebben kapcsolódik a püspökség infrastruktúrájához. Bármilyen átalakítás történik, sokkal közvetlenebb egyeztetésekre van lehetőség. Ugyanakkor a püspök úr a szakmai kérdéseket a főiskolára hagyja. A főiskolai tanács ugyanúgy működik, mint más főiskolákon. Egyedül a hitélettel kapcsolatos kérdések azok, amelyek elé kerülnek oly módon, hogy kikérjük a véleményét és a döntését. Hiszen a katolikus jelleget itt a Váci Egyházmegyében mindenképpen ő határozza meg. Ezért, hogyha például most a katekéta-lelkipásztori kisegítő munkatárs képzésünk beindul, ő adott segítségül nekünk egy gyakorló plébánost, akinek a plébániáján lehet a gyakorlatokat végezni, és aki a gyakorló plébános szemével segíti azt az elméleti képzést is, ami a főiskolán folyik. De egyéb vonatkozásban a püspök úr nem szól bele a működésbe,

tehát ez a főiskola ugyanolyan önállóan működik, mint bármelyik másik. A képzésünkbe ugyanakkor integráljuk azokat az ismereteket, amelyek ezt a jelleget meghatározzák. Tehát biblia-ismeretet tanulnak nálunk. Ez nem jelent a világnézetük megváltoztatására kötelezettséget, de azokat az ismereteket mindenképpen szeretnénk nekik nyújtani, amelyek a katolikus hittel kapcsolatosak.

E: Mi az, amiben önállóan dönt és mi az, amiben nem?

Sz. J.: Most pl. a szakok akkreditálásánál BA-akkreditáció kötelezettségünk volt, és semmilyen elvárás nem fogalmazódott meg arra nézve, hogy a püspök úr lássa, mielőtt beadjuk. A belső struktúrában, a kinevezéseknél a tanács elmondja a véleményét és azt vagy elfogadja a fenntartó vagy nem. De még nem fordult elő, hogy nem fogadta el. Tehát a főiskolai tanács működése ugyanolyan jogosítványokkal működik, mint máshol.

E: Van-e terv arra, hogy bármilyen irányba továbblépjenek, fejlesszenek?

Sz. J.: Feltétlenül. Azt hiszem, hogy egyetlen felsőoktatási intézmény, vagy akár óvoda sem engedheti meg magának, hogy pihenjen a babérjain. Tehát mindenképpen szükséges, hogy legyen fejlesztési koncepció. Korábban is volt, évekkal ezelőtt elkészült a főiskola fejlesztési koncepciója, lényegében ezek a szakbővülések, amelyekről már beszéltünk, ennek felelnek meg. Ennek a kiegészítése folyamatban van. Nagyon szeretnénk olyan képzéseket beindítani, amelyek részben a családokat segítik, részben olyan képzéseket amelyek léteznek Európában. A Lateráni Egyetemen pl. van egy családpsztorációs képzés, amelyre nálunk is nagy szükség lenne. Megpróbáljuk, hogy esetleg az ő képzésüket telepítve vagy más módon ezt itt is meghonosítsuk. Ezen kívül tervbe van véve, hogy olyan területen nyújtunk segítséget családoknak, amelyek sajnos eléggé elhanyagoltak. Például ilyen a fogyatékos gyerekeket nevelő családok számára megfelelő segítők, illetve a családtagok számára akár tanfolyami szintű képzések beindítása. Vagy a romológia képzéshez kapcsolódóan a társadalmi integrációt segítő képzés megszervezése. Már előkészületben van egy kisebbségvédelmi szak, a közösségfejlesztő szakhoz kapcsolódóan. Ahogy más egyházak is tették, be szeretnénk indítani a szervező-közösségfejlesztő és kisebbségvédelmi szakirányon azt a hitéleti képzést, amely eddig a rabbiképzőhöz kapcsolódóan működött, illetve az evangélikusok kezdték el. Ezt szeretnénk mi a katolikusoknak is megcsinálni.

E: Milyen problémák jelentkeznek a szakfejlesztésekkel kapcsolatosan?

Sz. J.: Az alapvető gond, hogy ha nem tudunk pályázati pénzeket szerezni, akkor nincs miből elindítani a fejlesztést. Ez egy bizonyos mértékig „rókafogta-csuka”-probléma. A képzés beindításához fel kell mutatnunk azokat a jól képzett szakembereket, akik tudományos fokozattal rendelkeznek, és akikre támaszkodva a képzés beindítható. De mindent akkor kell produkálnunk, amikor még nincs pénzünk arra, hogy őket főállásban alkalmazzuk. Ennek ellenére úgy tűnik, hogy vannak olyan emberek, akik megszerezhetők arra, hogy a szakindítási anyagok előkészítésében részt vegyenek, akár igen alacsony honorárium mellett is. És akikkel meg lehet kötni az előzetes megállapodást legalább szándéknyilatkozat szintjén, hogy amennyiben beindul ez a képzés, akkor dolgoznának nálunk. Nagyon sok ilyen javaslatom van, inkább a bőség zavarával küzdünk. Ugyanakkor hosszú távon nem szabad megindítani addig semmiféle szakfejlesztést, ameddig ennek a tényleges megvalósíthatóságát nem látjuk. A kistérségek, kisteleplülések, közösségfejlesztése mindenféleképpen ilyen irány, amivel szeretnénk kilépni, és amivel kapcsolatban a szakmai anyagok már előkészületben vannak.

E: Mi a helyzet a finanszírozással?

Sz. J.: Minden egyházi felsőoktatási intézmény nagyon komoly nehézségekkel küzd amiatt, hogy az éves finanszírozási szerződést általában későn lehet megkötni. A csúcs

az volt, amikor egy adott évre vonatkozóan novemberben kötötték meg a finanszírozási megállapodást. Most úgy tűnik, hogy már május környékén sikerült megállapodnunk. Ez azzal jár, hogy a minimális összeget megkapjuk, de afölött bármilyen jogcímen járó összegekhez nem tudunk hozzájutni. Tehát úgy kell működtetnünk hónapokon keresztül az intézményt, hogy a tényleges hallgatói létszám alapján járó támogatásnál is kisebb a rendelkezésre álló összeg. Ez komoly veszélyeket hordoz. Tehát ez a kiszolgáltatottság és bizonytalanság nagymértékben nehezíti az életet. Ennél kicsivel jobb az állami felsőoktatás helyzete, hiszen ott az első három hónapban általában megkötik a finanszírozási megállapodást.

E: Mi az, amit az állami támogatásból fedeznek és ehhez mennyit tesz hozzá az egyház?

Sz. J.: Az egyháztól kapjuk az épületet. A tavalyi évben annak érdekében, hogy egy rohammunkával átköltöztetett főiskolán az élet beindulhasson, igen jelentős anyagi támogatás is kellett, ha nem is közvetlenül a főiskolán keresztül, hanem az előkészítő tevékenységnek a finanszírozásában biztosítani. És még most is olyan gondjaink vannak, hogy a kollégium csak alacsony létszám elhelyezését teszi lehetővé.

E: Hány fős a kollégium?

Sz. J.: Most olyan 100 főt tudunk elhelyezni, éppen ma tárgyalunk a további fejlesztésről. Vagy egy eddig oktatásra használt épületet alakítunk át, vagy mellette egy új építést is megkezdődik. Ez egyházi támogatással történik.

E: Az átköltözésre mennyit adott az állam?

Sz. J.: Az állam nem adott erre pénzt. Eszközfejlesztésre, és a természettudományi képzés beindításához labor kialakításra meg informatikai hálózat fejlesztésre kapott a főiskola a tavalyi évben állami pénzt.

E: Mennyire elégedett a finanszírozással?

Sz. J.: Annyira lehetek elégedett, amennyire a felsőoktatás általában elégedett, hiszen ugyanúgy vagyunk finanszírozva, mint az állami felsőoktatási intézmények. Ez azt jelenti, hogy az egyik oldalról az elvárások, pl. a kötelező bérek meghatározottak, a másik oldalról ennek a fedezetét csak akkor tudjuk biztosítani, ha megfelelő hallgatói létszámunk van. Azt tudom mondani, hogy ezen a főiskolán a jelentkezők száma az elmúlt időszakban és ebben az évben sem csökken annak ellenére, hogy országosan az ilyen képzésekre csökkent a jelentkezők száma. Feltétlenül szükséges, hogy legalább kereszt-félévvel beindítsuk az akkreditált felsőfokú szakképzést, mert az eddig a főiskolán nem volt. Ebből első helyen be fog indulni a csecsemőgondozás azoknak a bölcsődei dolgozóknak, akiknek eddig nem volt lehetőségük arra, hogy főiskolai végzettséget kapjanak. Ezt egy óvodapedagógusi képzettséggel megfejelve lehetőséget biztosítunk arra, hogy felsőfokú képzettséget szerezzenek, úgy hogy végig a kisgyerekekkel való foglalkozást tanulják. A hátrányos helyzetű illetve fogyatékos csecsemők fejlesztésére vonatkozóan is beindítunk egy projektet. Itt helyben kötöttünk megállapodást olyan gyermekintézményekkel, amelyekben gyakorlati képzést tudunk folytatni.

E: Plusz forrásokat az egyháztól tudnak még szerezni?

Sz. J.: Főleg a hitéleti képzéseknél az egyházhoz kötötten egyszerűbben valósítható meg a gyakorlati képzés. Tehát a gyakorlati képzőhelyekre be tudunk jutni azzal az igen alacsony támogatással is, amivel egyéb intézményekbe nem tudnánk bejutni. Tehát összehasonlítva a gyógypedagógiai képzés gondjaival a mi gondjainkat, valóban jobb helyzetben vagyunk, mert azok az egyházi intézmények, amelyeket mi meg tudunk szőlíteni, anélkül is befogadják a hallgatóinkat, hogy ezért mi pénzt utalnánk a részükre. Ugyanez

nem mindig mondható el az önkormányzati intézményeknél, mert ha az igazgató meg is tenné, a fenntartó nem engedélyezi neki.

E: Az oktatói bérekben és a hallgatói juttatásokban nincs különbség?

Sz. J.: Nincs. Mi az állam és egyház által megkötött szerződéshez igazodunk. Az egyházi intézmények finanszírozásának az a feltétele, hogy az oktatóknak illetve a hallgatóknak ugyanazokat a jogokat biztosítsuk, mint az állami intézmények. Azt hiszem, hogy az az előnye minden ilyen intézménynek, hogy mi a szellemiséget felvállalva könnyebben tudunk elvárásokat megfogalmazni. Tehát ha valaki eljön egy katolikus felsőoktatási intézménybe tanulni, akkor tudomásul kell vennie, hogy van egy olyan erkölcsi rend, amelyhez alkalmazkodnia kell. És amennyiben nem alkalmazkodik, jogunk van eldönteni, hogy maradhat, vagy nem, mert nekünk vannak elvárásaink. Természetesen ez nem nagyon fordul elő, de azt hiszem, hogy ez lényeges előnye ezeknek az intézményeknek. A szülő is tudja, hogyha a gyereke idejön, itt milyen elvárások vannak. Nagyon sok olyan diákunk van, aki kisteleplésről érkezett, nagycsaládból. Szeretnénk megvalósítani – ezen dolgozunk a püspök úrral –, hogy ezeknek a szociálisan hátrányos helyzetű diákoknak olyan ösztöndíjat alakítsunk ki, amellyel tovább tudjuk segíteni a tanulmányaikat.

E: Vannak-e a diákokkal súrlódások, amikor pl. valaki nem tud vagy nem akar megfelelni az elvárásoknak?

Sz. J.: Nem jellemző. Diákjaink ismerik elvárásainkat, és nem jellemző, hogy bármiféle gondunk lenne velük. Csak dicsérni tudom őket együttműködés szempontjából is. Pl. kiírtam egy pályázatot az iskola arculatának átalakítására, és nagyon sok diák, de még a takarító néni is megírta a véleményét. Ez jó érzés, mert azt jelenti, hogy ők is szeretnék a közösséget formálni. Most nyáron is elég sok diákunk dolgozik azon, hogy a költözés rohamunkaja után olyan barátságos környezetet alakítsanak ki, ahol jól érzik magukat.

E: Az oktatók összetétele mennyire változott az elmúlt években?

Sz. J.: Nem nagyon. A többség átjött Zsámbékról. Korábban is nagyon sok budapesti járt ki Zsámbékra. Mivel Budapesthez Vác még közelebb van, az oktatók közül nagyon kevesen mondták azt, hogy nem kívánnak átjönni. Túljelentkezés van oktatókból, helyből is keresnek minket és nagyon sokan jönnének ide dolgozni.

E: Mennyire elégedett az oktatók felkészültségével, fokozataival, oktatási módszereikkel?

Sz. J.: Azt hiszem, hogy a főiskolai szinthez képest az oktatók átlagon felül képzetek. Nem hiszem, hogy lényeges változtatásra lenne szükség. De ha a felsőoktatási törvényt jelenlegi formájában elfogadják, akkor lesz egy-két olyan ember, akinek döntenie kell arról, hogy mit vállal. De valószínűsítem, hogy csak kevesen lesznek, mert a fiatalabbak mind belefogtak a PhD-be. Tehát inkább arról lesz szó, hogy néhány oktató a nyugdíj mellett nem taníthat tovább. Az új szakok fejlesztésénél meg már eleve abból indulunk ki, hogy csak kvalifikált emberekkel kezdjük el.

E: Mik a hallgatók legfőbb jellemzői?

Sz. J.: Nagyon sok hallgatónk jön kisebb településről, most úgy tűnik, hogy Vác és környéke nagyobb súllyal szerepel. Tehát valószínűleg sokan vannak, akik örülnek, hogy megjelent itt egy főiskola, és viszonylag sokan jelentkeztek a környékről. Nógrádból is elég sok jelentkezőnk van. A szakok miatt túlsúlyban vannak a lányok, mindössze 10 százalék körül van a fiúk aránya. Örülnénk, ha javulna ez az arány a fiúk javára. Gondolkozunk azon, hogy sportszervezői vagy egyéb akkreditált szakképzéssel a fiúknak is meghoznánk a kedvét, hogy hozzánk jelentkezzenek. Óvodapedagógus szakon tavaly két fiú végzett, meg most is van kettő a következő évfolyamban. Valószínűleg nem nagyon jön el az áttörés, amíg ezt a pályát nem fizetik meg.

E: Milyen felvételi eredménnyel veszik fel a jelentkezőket?

Sz. J.: A felvételin csak alkalmassági vizsga van, s hogy a vonalhúzásnál mi lesz a ránk vonatkozó ponthatár, azt nem tudom megmondani. Az alkalmasságánál vannak központi elvárások, tehát bizonyos kézügyesség, énektudás, stb. Ha valaki ebben teljesen reménytelen, akkor azt mondjuk, menjen inkább szociálpedagógiára, ha ahhoz is van indíttatása.

E: A tanulmányi eredmények szempontjából mennyire elégedett?

Sz. J.: Többnyire szorgalmasak a hallgatóink. Rengeteg feladatuk van, nagyon sokan végeznek két szakot. Ha problémám van a hallgatókkal, az abból fakad, hogy a pálya elismertsége nagyon alacsony. Tehát míg az ember fejlődésében a legmeghatározóbbak a kisgyerekkori évek, tehát amikor óvodába jár és alsó tagozatra jár, azoknak a megbecsültsége, akik ezekkel a gyerekekkel foglalkoznak, nagyon alacsony. Ennek következtében sokan nem elhivatásból, hanem a felvételi esélyeket mérlegelve jönnek hozzánk, és nem feltétlenül a legjobb tanulók. Lehet, hogy nagyon jó tanítók lesznek, de azért jobb lenne, hogyha megbecsültebb lenne ez a szakma, és ennek következtében keresettebb lenne, és azt lehetne mondani, hogy aki erre a szakra jelentkezik, az a legkiválóbb matematikából is.

E: Milyen az egyházi középiskolákból jelentkezők aránya?

Sz. J.: Növekszik, ahogy növekszik az egyházi középiskolában érettségizettek száma is. De nemcsak onnan jönnek. Szakközépiskolából is elég sokan jönnek hozzánk.

E: A felekezeti hovatartozásnak, és a vallásosságnak van-e szerepe a felvételinél?

Sz. J.: Ez nem döntő. Kizárólag az számít, hogy a jelentkező elfogadja azt, hogy egy ilyen értékrend szerint működő intézményben tanul. Egyébként nem is vezetünk listát arról, hogy milyen felekezethez tartoznak. Nincs kötelezettségük arra, hogy az elméleti anyagon kívül lelkigyakorlatokon is részt vegyenek. Lehetőséget biztosítunk nekik, és ha igénylik, részt vehetnek, de mivel felnőtt emberekről van szó, nem forszírozzuk. Lehetőségük van arra is, hogy más felekezet hittanóráit megszervezzük, ha ezt igénylik.

E: Vannak ilyen diákok?

Sz. J.: A tavalyi évben ezt nem kérdeztük meg, de ebben az évben már beszéltünk a püspök úrral arról, hogy erre lehetőséget kínálunk. Felnőtt emberként nyugodtan elmehetnek bármilyen egyházközségbe. Még nem biztos, hogy lesz ilyen, majd meglátjuk.

E: Hogyan változott az utóbbi időben a belépő hallgatók felkészültsége?

Sz. J.: Romlik. Nálunk pl. helyesírásból nagyon kemény felzárkóztatás folyik, mert azt mondják az illetékes tanárok, hogy erre nagy szükség van. A matematika tudásukról magam is mondhatom, hogy alapvető hiányosságokkal jönnek. Tehát érettségizett emberek a 7–8.-os feladatgyűjteményben lévő közepesnek minősülő feladatokat nem tudják megoldani. Ezekből betettünk felzárkóztatást. Nagyon alacsony szintű általában az idegen nyelvtudás. Ez valamennyit javult, de itt is plusz órákat kell biztosítani ahhoz, hogy megkaphassák a diplomát. Ami előnyös a mi esetünkben mondjuk egy egyetemhez viszonyítva, hogy meglehetősen sok a gyakorlati ismeret. Tehát ha jó az illető kézügyessége, ezt kamatoztatni tudja, pl. a technika tanulása során. Vagy nagyon sokat foglalkozunk a művészeti tárgyakkal. Tehát lehet, hogy az elméleti tudása rosszul alapozott, de igen jó karénekes lesz, vagy jó karvezető lesz. Tehát nagyon sok olyan gyakorlati eleme van a képzésünknek, amelyekben nem arra alapozunk, hogy mit hoztak magukkal a középiskolából. Azokból a tárgyakból viszont meglehetősen siralmas a helyzet, amelyekben a középiskolai tudásukra alapozni akarunk.

E: Mennyiben különbözik a képzés az államtól a tananyag-tartalmát, és az oktatási módszereket illetően?

Sz. J.: A mi képzésünk az állami elvárásoknak teljesen megfelelő, tehát mindazt, amit az állami intézményekben tanulnak, azt is tanulják. Kiegészül a képzés, egyrészt hitéleti tárgyakkal, tehát biblia-ismerettel, aztán nagyon lényeges a családokkal való foglalkozáshoz a családról való egyházi tanítás, ezt minden szakon tanítjuk. Sokat jelent, hogy a művészeti tárgyakban, főleg a zenében az egyházi művészettről sokkal többet hallanak. Választható tárgyként a magyar hagyományokra építünk, többet hallanak az egyházi pedagógiáról, a szerzetes iskolákról. Abban a kínálatban, amit a hallgatók felé nyújtunk, több egyházi rendezvény van. Gregorián-koncerteket pl. mások nem ajánlanak, de mi ajánlunk. Nemzetközi kapcsolataink jóvoltából olyan intézményekhez is eljuthatnak, amelyekben hasonló légkörben tanítanak.

E: Mennyire tudnak elhelyezkedni az itt megszerzett diplomáikkal a végzősök?

Sz. J.: A záróvizsgákon végigkérdeztük a hallgatóinkat, és írásban is rögzítettük a statisztikát. Azt tudom mondani, hogy a döntő többség a szakmájában akar elhelyezkedni. Ez nagyon jó, mert azt jelenti, hogy ez nemcsak papír számukra, hanem tényleg hivatás is. Záróvizsgáztattam egy másik intézményben is, és ott is megkérdeztem ugyanezeket a kérdéseket az elhelyezkedéssel kapcsolatban. Nálunk olyan 60 százaléknak már volt állása akkor, amikor a záróvizsgát tette, és ugyanez 5–10 százalék volt más intézményekben. Nem tudom pontosan megmondani, hogy ennek mi az oka, de valószínűsítem, hogy a mieink az átlagosnál jobb helyzetben vannak. Elég sok a korábbi gyakorlólhelyen való elhelyezkedés. Elég sokan mennek egyházi oktatási intézménybe.

E: Van-e valamilyen utánkövetés?

Sz. J.: Az egyházi intézményekben elhelyezkedőkkel elég szoros a kapcsolat, a többiekkel kevésbé. Most eldöntöttük, hogy folyamatos kapcsolattartás lesz, tehát e-mail címeket, és mindenféle elérhetőséget bekérünk annak érdekében, hogy tudjuk tartani a kapcsolatot.

E: Milyen változást hoz a bolognai folyamat?

Sz. J.: Várjuk, hogy megjelenjenek az MA-ra vonatkozó elvárások. Elsődlegesen a hitéleti képzésben akarunk MA-t nyújtani, arra van meg a megfelelő szakembergárdánk. Szeretnénk kihasználni a kettős diploma lehetőségét, tehát hogy világi diplomája és hitéleti is legyen a hallgatóink tekintélyes részének. Bízom benne, hogy ebből jó mester-szakot lehet majd indítani.

E: Milyen változást hoz ez a pedagógusképzésben?

Sz. J.: A tanítói szak helyzete viszonylag tisztázott, de ez bizonyos mértékig zsákutcát jelent, mert ha csak pedagógia-szakos tanár, a továbbképzési lehetőség az nagyon kevés. Semmire nem fog menni a hallgató ezzel a papírral. Nagyon nagy kérdés, hogy az egész pedagógusképzés hogyan fog alakulni. Tulajdonképpen az a kérdés, hogy mi lesz a hagyományos főiskolai tanárképzéssel. Ez mindmáig nem teljesen tisztázott. Az integrációs folyamat a tanárképző főiskolák tekintélyesebb részét egyetemekhez kapcsolta. Biztos, hogy a főiskolánk szempontjából a pedagógusképzésben a bolognai folyamat föl fogja gyorsítani a kapcsolatfelvételt, a Pázmány és a főiskola között. Egyébként a pedagógusképzésben az MA erőltetése az én számomra eléggé problematikus. Az az érzésem, hogy ez nincs végiggondolva. Sokkal inkább el tudtam volna képzelni egy olyan modellt a pedagógusképzésnél mint a német, ahol egy vagy két év gyakorlati minősítést is megkövetelnek és úgy adják ki a diplomát. Úgy látom, hogy ezt még egyetlen területen sem oldották meg, tehát a bolognai folyamatnak lesznek sérültjei és feltétlenül ide-sorolom a pedagógusképzést.

(Az interjút Vég Zoltán Ákos készítette)

„Az egyház a jelenlétével támogatja a főiskolát”

Csorba Péter, a debreceni Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző
Főiskola főigazgatója

Educatio: Kérem, mondja el, honnan, hogyan indult?

Cs. P.: 1950-ben születtem, Miskolcon, egy ikerpár egyik tagjaként. Édesapám református lelkész volt. És hát mindez meghatározta az életemet, a születés éve, a születés helye és az a kontextus is, amiben felnőttem. A 60-as évek közepén kerültem beiskolázásra. Az akkori oktatási reform arra irányult, hogy egyszerre szakmát és egyszerre érettségit adni, úgyhogy bár első perctől kezdve humán érdeklődésű voltam, először szakközépiskolai érettségi bizonyítványt szereztem rádióműszerész szakmában Miskolcon, egy szakközépiskolában.

Még egy letűnő világban lehettem gyermek, amikor a legszebbek az esték voltak a családban. Három testvérem volt, esténként nem volt még villany, értelemszerűen tévé sem, és mi olvastunk, petróleumlámpa mellett. Először nekünk a szülők, aztán mi magunk is. Négy-öt éves koromból emlékszem, hogy milyen könyveket hallgattunk, olvastunk végig. Mikor iskolába kerültem, akkor már túljutottam azokon, amiket ott elkezdtek olvasgatni a hozzám hasonló korúak. Mindig megmaradt bennem az irodalom szeretete, és mindig hozzátartozott az életemhez ennek az aktív megélése is. Középiskolában egy kicsit elmentem a technika felé pl. Debrecenbe, az Atommagkutató Intézetbe beküldtünk egy ötletet, hogy hogyan lehetne egy új elektronsokszorozót készíteni, de azért csak megmaradtam a humán oldal mellett, és érettségi után régésznek jelentkeztem. 1968-ban azért ez nem volt olyan egyszerű, mert azt mondták, hogyan akar egy református pap gyereke történelmet tanítani? Hebegtem-habogtam, hogy hát én régész szeretnék lenni, mert azon nőttem föl apró gyerekkoromtól, hogy a magyar múlt hogyan jelenik meg esténként a mindennapjainkban. De emiatt értelemszerűen nem sikerült a felvételem. Utána próbálkoztam a műszaki felsőoktatással, amibe akkor már nem voltam annyira szerelmes, s végül érettségi után öt évvel a teológiára jelentkeztem.

E: Közben mit csinált?

Cs. P.: Dolgoztam, mint rádióműszerész, és az otthonról hozott nyitottság miatt nagyon sok más dolgot. Filmet csináltam és volt egy kis színpadi köröm is Miskolcon. Értelemszerűen beatzenekarom is volt, mint abban a korban mindenkinek. Először mint technikus kerültem be a zenekarba, aztán attól függően, hogy mire volt szükség, doboltam vagy basszusgítároztam. Életem egyik meghatározó élménye maradt a zene a mai napig, és emiatt a gyerekeim is mind zenekedvelők lettek. De végül is sokkal idősebb korban, mint a többiek, a Debreceni Református Teológiai Akadémiára nyertem felvételt.

E: Próbálkozott ebben az öt évben is felvételizni?

Cs. P.: Nem. Rájöttem, hogy nekem abban az időben ez nem megy. Olyan negatív hátszelem volt, hogy nem fértem be sehova. Ez akkor így ment. De tulajdonképpen hálás vagyok azért, hogy így lehetőségem volt sok mindent megpróbálni. A teológián is megmaradt a történelem iránti érdeklődésem. Rettenetesen szerettem az ószövetségi kortörténetet, a vallástörténetet, és főleg a nyelveket.

Abban az időben úgy volt, hogy három év elvégzése után már exmittálták a hallgatókat, úgyhogy harmadik év elvégzése után már egy szatmári kis faluba, Cégénydányádra kerültem ki lelkésznek, ahol tizenegynéhány évet töltöttem el. Ott született meg a három fiúgyermekem. Közben megmaradt a korábbi addigi érdeklődési körömből szinte minden. A Szamos-partról bányászott agyagból kispasztikákat csináltam, ólmot öntöttem,

a felnőttek számára népi zenekart szerveztem, az ifjak számára beatzenekart, és játszotam a helyi klub futballcsapatában. Rengetegen jártak „le” hozzám. Akkor már elég sok minden fészkelődött ebben az országban. A maig meghatározó szerepet betöltő emberek közül is nagyon sokan jártak nálunk. Eléggé a világ vége volt ez, ott lehetett vendéget fogadni, lehetett beszélgetni bárkivel bármiről.

E: Honnan ismerte ezeket az embereket?

Cs. P.: Elég sok mindennel foglalkoztam, és ezekből ez kialakult. A pedagógia mindenképpen megszabta az akkori életemet. Ahogy az egyházi élet egy kicsit változott, a 80-as évek végén egy olyan gyülekezetbe hívtak át, ahol még több gyermek és még több fiatal volt. Erre nagyon hálásan emlékszem vissza. Vallásórákat iskolában, gyerekbiblia-órákat a gyülekezeti teremben tartottam, mindenféle kirándulásokat szerveztem, de a színpad és a zene is megmaradt. Nagyon nagy örömmel emlékszem vissza arra az időszakra. Ez egy apró falu volt szintén, Tiszakanyár, Felső-Szabolcsban. 250–300 felnőtt ember vett részt a vasárnapi alkalmakon, és 100 fiatal, tehát szinte mindenki a faluból. A szolgálati életem reggel fél nyolckor kezdődött, és este kilenckor fejeződött be. Akkor én még lelkészként képzeltem el az egész életemet. A rendszerváltás eseményei után az akkor formálódó egyházi iskoláknak szinte mindegyikébe próbáltak hívni, kérték hogy váltsak, és a lelkeszi szolgálat mellett, vagy ahelyett, iskolai munkát végezzek. Ezeket egy darabig visszautasítottam, de 1994-ben a püspök úr kért, hogy jöjjenek a Tanítóképző Főiskolára, és itt legyenek oktató. Így kerültem ide. Előtte már jó tíz évvel az egyházon belül is elindult a lelkészek átképzése, illetve továbbképzése a vallásoktatás felé. Ennek a munkának voltam az egyik szervezője és az előkészítője. Utána pedig rendkívül nagy kihívásként éltem át, hogy a hitoktató képzést kellett átformálni, aminek semmiféle hagyománya nem volt. Meg kellett írni a négyéves képzés programját és utána végig kellett próbálni. Először főiskolai lelkészként, és adjunktusként kaptam ide besorolást, és a hitoktató szaknak voltam a felelőse. Pár évvel később a társadalomtudományi tanszék vezetője lettem, még később pedig a főiskola igazgatója. Az első négy év után most fogom a második négy évemet elkezdni.

E: Eleinte ódzkodott idejönni?

Cs. P.: Én lelkészként rendkívül jól éreztem magam. Erre éreztem elhívást. Nagyon szerettem a Bibliával való foglalkozást. Másrészt lehetőségem volt arra, hogy az emberek egész életútját végigkísérhettem. Tehát, megkeresztelésük után a gyerekekkel az óvodában foglalkoztam, majd iskolában tanítottam őket, utána pedig ifjúsági csoportba jártak hozzám. Rendkívül sokrétű volt a felnőttekkel való foglalkozás lehetősége is. Kórust veztettem és mindent, amit lehetett, vagyis értelemszerűen elkísértem őket a halálig. Hogyha szóltak éjjel háromkor, hogy menjek, mert haldoklik a János bácsi, akkor mentem és átsegítettem a másik világba. Az itteni munka sokkal egyirányúbb. Itt egy darabig főleg az apró gyerekek hiánya miatt szenvedtem rettenetesen, mert nagyon szerves része volt az életemnek az általános iskola. Mindössze annyi volt az örömöm, hogy a gyakorló általános iskolában veztettem egy darabig a tanítási gyakorlatokon a vallásórákat, amíg fel nem tudtuk tölteni az iskola személyi állományát az itt végzettekkel.

E: Az átadása előtt került az intézménybe?

Cs. P.: 1993 júliusában történt a döntés, és októberben hívtak engem, hogy mindenképpen jöjjenek, mert itt mindenféle terhek meg problémák vannak.

E: Milyen problémák?

Cs. P.: Az egyházi oktatás első három éve a rendszerváltás után inkább politikai csatározás jelleggel folyt mindenhol, és csak jóval később kezdődhetett valamilyen szakmai munka is egyházi oktatás címén.

E: Ez itt kik között zajlott? A pártokra gondol?

Cs. P.: Igen, emiatt parlamenti interpelláció is volt. Az épület, amelyben most vagyunk, eredetileg a református egyházkerület gimnáziuma volt, és amikor iskolákat lehetett visszaigényelni, akkor az egyház elsőként ezt kérte vissza. Úgy történt a megállapodás, hogy funkcióval együtt adják vissza az épületet, ahol itt akkor tanítóképző működött. Az épületet magát 1974-ben vette el az állam az egyháztól, addig itt egyházi gimnázium működött. Ahhoz képest rengeteget változott az intézmény.

E: Sokan elmentek az oktatók közül 1994-ben?

Cs. P.: Körülbelül 10 fő ment el, és ez így helyes. Nagy részük azonban maradt. A politikai viták és indulatok elég hamar elcsitulnak. Egy egyházi iskolába is bármit be lehet hozni, de azért ez nem az a hely, ahol mindenféle demagóg dumákkal teret lehet nyerni.

E: Avval, hogy ez a tíz ember távozott, sikerült elcsitítani a vitákat?

Cs. P.: Nem ők gerjesztették ezt, hanem inkább a politika, a nagypolitika igyekezett ezekből problémát kelteni. De utána visszaállt az iskolában a normális élet, és elindultak a nagyobb változások mind a hallgatók, mind az oktatók felé.

E: Ezek milyen változások voltak?

Cs. P.: A felsőoktatás átalakulási folyamatából következők. A legfontosabb az volt, hogy akkor a tanítóképzést, úgynevezett, két lábón álló képzésnek próbálták elképzelni. Vagyis a tanító szak mellé, ahhoz, hogy a munkaerő piacon el tudjon helyezkedni a végzett hallgató, egy másik felvehető szakot ajánlottak. Az egyházi átvétellel így elindult a hitoktató, a kántor, a könyvtár és a kommunikátor szak is. Ezek rendkívül jó döntések voltak. Ezeket egy ideig a tanító szakkal párhuzamosan lehetett felvenni. Utána, és ez már az én vezetői megbízásomhoz kötődik, látva hogy változik a piac helyzete, úgyhogy olyan szakpárokat próbáltam indítani, amelyekben már nincs benne a tanító. A könyvtárt és a kommunikátort hirdettük meg szak-párban. Itt óriási a jelentkezők száma. 2006-tól pedig indul az új képzési forma, ahol amit előtte szak-párként oktattunk, azok már mind önálló szakok lesznek. A tanítóképzés félig-meddig kimaradt a Bolognai folyamatból, de hároméves bachelor képzést az alapképzési szakokon indíthatunk 2006-tól, kivéve a tanítóképzést, amely megmaradt négyévesnek. A tanítóval párhuzamosan felvehető szakjaink tehát háromévesek lesznek, a tanító pedig négy.

E: Nehéz ez az átállás?

Cs. P.: Valószínű, hogy vezetőként egészen másképp látja ezt az ember. Én úgy látom, mint a hozzám hasonló helyzetben levő intézményvezetők, hogy változtatásra mindenképpen szükség volt. Tehát az egykori felsőoktatási törvény levert cövekei ma már nem tarthatók. Elmúlt az az időszak, amikor a tudomány fellegráráként képzeltük el a felsőoktatási intézményt, mint ami egyedül azért működik, hogy bölcsességet tudjon átadni. Az oktatás piacosodása azt jelentette, hogy a hallgató választ, ő dönt, és ha ő engem akar hallgatni, akkor eljön ebbe az iskolába. Én nem azt mondom, amit én szeretnék mondani, ami mondjuk, a tudományos kutatói munkából adódna, hanem azt kell mondanom, olyan ismeretet kell átadnom, amivel az előadást meghallgatók el tudnak helyezkedni. A tanítóképzés nehéz helyzetben van. Az elmúlt 15 esztendőben rendkívül drasztikus volt a népességsökkenés, és ez most már az általános iskolák mellett a középiskolákra is egyre nagyobb hatással van. Értelme szerűen óriási a harc az egyre kevesebb hallgatóért. Tehát olyan képzést kell indítani, amely jól konvertálható ismereteket kínál.

E: Szavaiából azt vélem kiballani, hogy elméletileg egyetért a változtatásokkal, de mit szól a gyakorlati megvalósulásukhoz?

Cs. P.: Az elméletével és a gyakorlatával is egyetértek, elsősorban a kimenet oldaláról. Eddig óriási teherként élte meg az egész főiskola a hallgatóink részéről, hogy ők itt négy esztendőn át részei a képzésnek, és a diplomaszerezés után a hallgatók egy része még szívesen tanulna tovább. Ha valaki, itt elvégezte az Ember és társadalom műveltségterület c. képzést a tanító szakon belül, és szeretett volna továbbtanulni egyetemi történelem szakon, akkor előlről kellett elkezdenie a képzést, és persze ezt csak költségtérítéssel formában tehetette meg. Úgy gondolom, hogy a lineáris képzési rendszer azt jelenti, hogy ha valaki itt eltölt egy bizonyos időt, akkor ez beszámítódik neki abba a képzésbe, amit utána elvégez. Tehát a változásra első perctől kezdve rábólintottam, és nagyon aktívan igyekeztem részt venni benne.

E: A tanítóképzés kimaradt Bolognából, tehát ott nincs bachelor és master?

Cs. P.: Igen. A szakma próbálta elérni, és az oktatási vezetés ezt elfogadta, hogy a tanítóképzés maradjon négyéves képzésnek. Ezt előtte csak a legnagyobb súlyú diplomát adó képzések érték el, például az orvosképzés, majd utána mások is kiharcolták maguknak. Tehát akkor is úgy gondoltuk, hogy az lenne jobb nekünk, ha maradnánk négyéves képzési idejűnek. Ma már úgy látom, hogy lehet, hogy ez nem volt igazán jó döntés, mert akik eddig azért jöttek hozzánk, hogy egy jó értelmiségi képzést kapjanak, esetleg egy elkötelezett református értelmiségi képzést, azok nem fognak idejönni négy évre, mert azt máshol már három év alatt megkapják. Az oktatás mindenképpen piacosodott. Ebben semmi rosszat nem látok. Az értelmiségi képzés ma nem záródik le azzal, hogy valaki egy felsőoktatási intézményben alapszakon diplomát szerez. Az csak az első lépcső, utána következik a lineáris képzési jellegnek megfelelően a mester szakos diplomaszerezés lehetősége.

E: Ha valaki tanító lesz, hova tudja majd beszámítani?

Cs. P.: Ez most formálódik. Első perctől kezdve a pedagógia szak felé látszott a további képzés útja. Aki itt megszerez négy év alatt egy tanítóképző diplomát, annak nem kell teljesen előlről kezdve egyetemi szinten folytatni a tanulmányait, hanem másfél év alatt meg tudja szerezni a pedagógia szakot. Arra pedig most folynak az előkészítések, hogy a különböző műveltségterületen végző hallgatók hogyan mehetnek majd tovább az ő szakirányuknak megfelelő egyetemi képzésre. Úgy tűnik, hogy ez járható út lesz.

E: Szóba kerültek a hallgatók. Mekkora intézményben vagyunk?

Cs. P.: Mint minden más felsőoktatási intézményben, az előző évek az óriási hallgatói létszám növekedés jegyében teltek el. Erre főként a normatív jellegű finanszírozás miatt volt szükség. Most évfolyamonként körülbelül 350 fő van jelen, míg 10 évvel ezelőtt a négy évfolyamon összesen ennek a duplájánál valamivel több. Tehát szinte robbanásszerű volt itt is a hallgatói létszám növekedése. Ezt megalapozta a kommunikátor szak indítása is, amire továbbra is óriási a jelentkezési létszám.

E: Mekkora a túljelentkezés?

Cs. P.: Más főiskolákhoz képest nagy, öt-hatszoros.

E: És mennyien járnak kommunikációra a hallgatók közül?

Cs. P.: 2006-os évtől valószínűleg a fele kommunikációs lesz, most olyan egyharmada körül van. Elsősorban azért, mert három éve össze kapcsoltuk a kommunikátor szakot az informatikus könyvtáros szakkal. Előtte a tanító szakra elég nehéz volt bejutni, mert ott mindenféle képességeket kellett bizonyítani az alkalmassági vizsgán, énekből, testnevelésből, rajzból, illetve beszédkésztségből. Főleg az énekléssel voltak sokaknak problémái. Most már akik ilyen jellegű képességekkel nem rendelkeznek, azok boldogan jönnek kommunikátor szakra. A kommunikátor szakon pedig sikerült jelentős technikai

fejlesztéseket elérnünk, ami által nagyon vonzó lett az intézmény. Önálló újságot működtetünk, önálló rádióállomást, és van egy tévéstudiónk is. Ezek a városon és a régióon belül is elég meghatározó jellegűek.

E: Honnan érkeznek a diákok?

Cs. P.: Hagyományosan elsősorban Felső-Szabolcs és Szatmár vidékekről, ami az iskola jelenlegi fenntartója szempontjából még jó is, mert azok mindig is református vidékek voltak. Az egyéb szakos képzéseinkre pedig az ország minden részéről jönnek, a határon túlról is vannak hallgatóink.

E: Milyen típusú középiskolákból?

Cs. P.: Erre már nehezebben tudnék választ adni, mert a jelenlegi oktatási rendszerben a bemeneti oldalt nem nagyon lehet szabályozni, inkább a kimeneti oldal vizsgálatára van lehetőség, azt lehet nézni, hogy merre tudnak elhelyezkedni.

E: Mégis, állami gimnáziumokból vagy egyházi intézményekből jönnek?

Cs. P.: Ide értelemszerűen csak gimnáziumi érettségivel lehet bekerülni. Az mindenképpen igaz, hogy a „krém” egyetemek elviszik a legjobb képességű gyermekeket, illetve a hallgatójelölteket. Hozzánk a tanítói szakra azok jelentkeznek, akikben megvan az a képesség, hogy boldogan leülnek a földre a gyermekek közé, és akinek az életét meghatározza, hogy szeretnek a gyermekek között lenni. Ez egészen másfajta irányultságot jelent. Az angol műveltségterületen, illetve a kommunikáció szakon vannak inkább jobb képességű hallgatóink. Értelemszerűen egészen mások azok is, akik a testnevelés műveltségterületre jelentkeznek, azok általában országos versenyek szereplői, vagy itt a régióban különböző egyesületek versenyzői.

E: Számít a felvételnél, hogy valaki református?

Cs. P.: Az egyházi alkalmazásra képesítő képzéseknél, a hitoktatónál és a kántoroknál számít, ott mindenképpen elvárt a református valláshoz tartozás. A kommunikátor szaknál egyházi elbeszélgetés egészíti ki az alkalmassági vizsgát. Erre kiadtunk egy kis könyvecskét, hogy legalább egyenlő esélyeket tudjunk biztosítani azoknak, akik nem jártak egyházi iskolába.

E: Vallásosnak kell lenni?

Cs. P.: A református egyház lényegéből fakad, hogy nem elvárásokat fogalmaz meg, hanem értékeket kínál fel. Ezen túl, szervezett módon, lehetőséget ad ezeknek az értékeknek a gyakorlására.

E: Miből áll a felvételi beszélgetés?

Cs. P.: Az egyházi elbeszélgetés olyan alapvető egyházi ismeretek mérését próbálja meg, ami mindenképpen kell ahhoz, hogy valaki egyházi intézményben legyen képes tanulni. Bibliaismeret, egyháztörténet, dogmatika van benne.

E: Erre is kapnak pontot a jelentkezők?

Cs. P.: Igen, ez a felvételi egyik kritériuma. Ma már ilyen más felsőoktatási intézményekben nem nagyon van, csak a tanítóképzés őrizte meg, illetve tudta megőrizni az alkalmassági vizsgát. Rendkívül fájdalmas a felsőoktatási intézmények számára, hogy nem mi válogatunk a következőkben, hanem az érettségizetők döntenek arról, hogy ki hova kerül majd. Tehát mi látni sem látjuk mostantól, hogy szeptembertől kiket veszünk fel.

E: Különböző tanítóképzők vannak Magyarországon. Miben látja a fő különbséget az egyházi és az állami intézmények között?

Cs. P.: Az egyházak, és köztük a református egyház önértelmezéséből adódik, hogy tanítói jellegű. Mióta egyházi szolgákat képesít az egyház, a lelkészképzéshez mindig hozzátartozott a tanítóképzés. Akik például ide, a református kollégiumba jártak, azok választ-

hattak, hogy vagy tanítók lesznek vagy lelkészek. Az is biztos, hogy az egyházak számára öncsonkítást jelentett, amikor elvették a tanítás lehetőségét, akár az általános iskolás korú gyerekek tanítását, akár a felsőbb oktatásban való jelenlétet tekintve szegényedett ezzel az egyház. Azt gondolom, hogy az elmúlt 15 esztendő az egyház gyógyulását hozta abból a szempontból, hogy ismét élhet a tanítás jogával. A missziói parancs így szól, hogy: „Elmenvén tegyetek tanítványokká minden népeket, tanítván őket!” Tehát, hogyha nincs tanítás, csak a prédikátum van, akkor ez az egyház elszegényesedését hozza magával.

E: Konkrétan ez mégis mit jelent? Mennyiben tanulnak mást az itteni diákok?

Cs. P.: A felsőoktatásban az Oktatási Minisztérium szabja meg, hogy milyen képesítési követelmények vannak, tehát kinek adható tanítói diploma. Ez az országban egységes, tehát egyféle tananyagot kell mindenkinek elsajátítania ahhoz, hogy államilag elismert tanítói diplomát kaphasson. Az egyházi iskola ebben nem jelent mást. De vannak olyan speciális tárgyaink is, amelyeket a hallgatóinktól elvárunk, hogy megtanuljanak, amelyek az egyházi jelleget biztosítják. Így például nálunk első félévben mindenkinek kötelező hallgatni egyházi ismeret. Utána pedig a hallgatók találkozhatnak az egyházi ismeret mellett bibliaismerettel, egyháztörténettel, illetve felekezetiismereti tárgyakkal. A kommunikáció szaknál is látjuk ennek a fontosságát. Az egyház nagy terhe volt, hogy nem voltak olyan médiaszemélyiségek, akik tudták volna az egyház nyelvét beszélni. Először ez motiválta, hogy egy egyházi intézmény a kommunikátor képzést felvette a kínálatába. Ha arra vonatkozik a kérdés, hogy mitől más a képzés, hát ehhez az is hozzátartozik, hogy az egyház pedagógiával kapcsolatos véleményformálását meghatározza az a hit, hogy az ember Isten képére teremtett, és ez egy másfajta emberekhez való viszonyt jelent. Az Isten képére teremtett emberség azt várja el, hogy a másokban az ember mindig partnert lásson, és ebben a partneri kapcsolatban jelenjenek meg a személyes kapcsolatok, a bizalom pl. Ez pedig alapvetően meghatározza az iskola hangulatát. Látom a saját gyermekeimen, hogy mennyire más egy nagy egyetemre járni, ahol senki nem ismer senkit. Itt, ha reggel bejövök és intek a folyosón, akkor egyszerre 300 kar lendít vissza és int, mert mindannyian ismerjük egymást. Erre a tanítóképzést nem is kellett annyira felkészíteni, mert ebben mindig benne volt a gyermekközpontúság. Úgy gondolom, hogy rendkívül hálás feladat tanítóképzőt működtetni, tanítóképzést folytatni. Nem az egyház akart a pedagógusképzésben részt venni, hanem ahogy formálódtak és újjáalakultak az általános iskolák, úgy lett természetes, hogy az egyházi iskolák számára biztosítani kellett a pedagógus utánpótlást. Tehát először jöttek az általános iskolák, amelyek beindultak, és csak később jött az egyházi pedagógusképzés.

E: Milyen a viszony a fenntartóval, mennyire szólnak bele az itt folyó munkába?

Cs. P.: A fenntartóval rendezett a kapcsolatunk. A képzés struktúrájába, a tantárgyakba, a felveendő alkalmazottak listájába nem szól bele, az intézmény a felsőoktatásban megszokott autonóm módon éli az életét. De az mindenképpen helyes, ennek az előkészítésében magam is részt vettem, hogy az egyházi felsőoktatási intézményekben legyen egy olyan kurzus, amit minden hallgató hallgasson végig. Ez az egyházismeret tárgy. A hallgatókkal szemben nem támasztunk feltételt, tehát nemcsak reformátusokat veszünk fel. Ez ugyanígy áll a római katolikus tanítóképzőkre is. Az egyház felkínálja a maga sajátos intézményi arculatát mindazoknak, akik ebbe be kívánnak lépni, és hogyha bent vannak, akkor felkínálja a saját értékeit. Tehát nem a bemenetet szabályozzuk, hanem szeretnénk elkísérni a hallgatókat négy éven át, és ez óriási nagy lehetőség.

E: A tanárok kiválasztásába se szól bele a fenntartó? Hisz említette, hogy Önt például a püspök kérte fel.

Cs. P.: Az intézményi autonómia értelmében mindig a Főiskolai Tanács véleményezi a pályázókat, utána pedig a mindenkori főigazgató, illetve rektor terjeszti a fenntartó elé. De még nem volt olyan, hogy a fenntartó ne írta volna alá azokat a kinevezéseket amelyeket a Főiskolai Tanács véleményezése után ajánlottunk. Az én esetem egyedi volt, mert engem főiskolai lelkészként helyeztek ide, és a lelkési munkámat láttam el a főiskolán belül. Ez azt jelenti, hogy mindennap reggeli áhítattal kezdődik a főiskola élete, esténként pedig a kollégiumokban vannak bibliaórák, illetve mindenféle öntevékeny hitéletet gyakorló csoportok. Bár ezek minden más felsőoktatási intézményben is működnek, itt kicsivel több hangsúly esik ezekre, mint máshol. Főiskolai lelkészként például elláttam a Debreceni Egyetemen szerveződő egyetemi hitélet, főiskolás istentiszteletek szervezését, előkészítését.

E: Szóval a jelenlegi tanári gárdában vannak nem reformátusok is.

Cs. P.: Igen, és rendkívül jól érzik itt magukat, és a vallásukat is gyakorolják. De mi nem kényszerítünk senkit vallásos gyakorlatokra. Sokan irigyelnek azért bennünket, hogy milyen hangulatosan és szépen tudjuk megoldani az év nagy eseményeit, az évnyitót, a diplomaosztót. Ezeket ilyenkor a Nagytemplomban tartjuk, ahol jelen van 3800 ember. Máshol 300-at nem lehet, hogy úgy mondjam, rendben tartani. Egy templomban van megfelelő a tárgyi környezet, és ez egészséges kultúrát, és viszonyulást jelent. Kétségtelen, hogy az egyházi intézményeknek e téren nagyok a lehetőségei. Mindig próbáltam arra odafigyelni, hogy olyan tárgyi környezetet kínáljunk, ahol senkinek nem kell azt mondani, hogy: „Vesd le a cipődet, mert szent ez a hely!”, hogy csak egy biblia sort idézzenek, hanem a tárgyi környezet maga sugallt egy mintát.

E: Az állami finanszírozás mire elég?

Cs. P.: Ugyanúgy, mint minden más intézménynél szinte csak az oktatók fizetését lehet ebből előteremteni. Így ahhoz, hogy szinten tudjon maradni az intézmény, másfajta képzéseket is meg kell hirdetni. Felnőttképzéssel foglalkozunk, meghatározó a pedagógus-továbbképzésben a részvételünk, és az úgynevezett posztgraduális kurzusoknak a meghirdetése is jelentős. Ezekre elsősorban azok járnak, akik itt végeztek nálunk. Óriási az igény erre. Elég sok új módszere van a pedagógiának, amit, mondjuk, 20 évvel ezelőtt még nem lehetett tanulni. Ma ezeket meghirdetjük posztgraduális képzésként, és erre rendkívül sokan bejönnek.

E: Az egyház mennyivel tudja támogatni az intézményt?

Cs. P.: Az egyház a jelenlétével támogatja a főiskolát. Áldását adja mindenféle elképzelésünkre, és örömmel nyugtázza, mi mindent csinálunk, de anyagilag semmivel nem támogat. Nem is tartanám helyesnek. Ha más intézménynek abból kell megélnie, amennyit az államtól kap, akkor ennek az intézménynek is kell úgy működnie, hogy a hatékonyságot biztosítani tudja. Emiatt próbálunk az alaptevékenységen túl más képzési formákat is találni, hogy többletbevételekhez jussunk.

E: Visszatérve a kimenetre, az innen távozó diákok hol helyezkednek el?

Cs. P.: Egy kicsit régebbi felmérésre tudok csak hivatkozni. Az 1993-as egyházi újjáalakulás után 10 esztendővel tartottunk egy végzős találkozót, és akkor minden végzett hallgatóval kitöltöttünk egy kérdőívet. Ennek alapján a végzett hallgatók 77 százaléka három hónap után elhelyezkedett tanítónak, és 86 százalék dolgozik mind a mai napig pedagógus pályán. Utóbbi azért több, mert egy részük a tanító szak elvégzése után egyetemi vagy főiskolai szintű egyéb képzést is elvégzett még. Ez egy rendkívül jó arány, de az is biztos, hogy itt a környéken nincs más ekkora súlyú intézmény. A régióban lényegében mi vagyunk a meghatározó képző intézmény, a környezetünkben lévők sokkal kisebbek.

E: Hova mennek tanítani, inkább egyházi intézményekbe?

Cs. P.: Természetesen sokan mennek református iskolákba. De úgy gondolom, hogy nem az a kérdés, hogy egyházi iskolákba mennek-e tanítani. A hagyományos társadalmi, illetve vallási megosztottság szerint vannak olyan falvak, városok, amelyek egy-egy egyházi tradíciónak a szellemében élnek, függetlenül attól, hogy van-e református iskola, avagy nincsen. És az biztos, hogy jó, ha olyan tanítók kerülnek ki, akik annak a vallásnak, ha nem is gyakorlói, de legalább ismerői. Rendkívül sok állami iskolába is szoktam adni véleményt a hallgatók elhelyezkedéséhez, ahol azt nézik, ha lehet, innen kerüljön ki, mert református a falu, és jó, ha református főiskoláról megy valaki oda tanítani, az állami intézménybe, illetve önkormányzatiba.

E: Más intézmények végzős hallgatói tudásom szerint jóval kisebb arányban helyezkednek el saját szakmájukon belül. Ezt a jó eredményt minek tulajdonítja?

Cs. P.: Ma egy kicsit későbben érnek a hallgatók. Rendkívül sokan vannak, akik nem tudják eldönteni 18 éves korukban, hogy merre szeretnének elhelyezkedni. Mégis valahova azért jelentkeznek, mert úgy gondolja, hogy legalább egy felsőoktatási intézményt el kell végezni. A nagyobbik része a jelentkezőiknek pedagógus szeretne lenni. Biztos, hogy nálunk is sokan vannak, akik ide jelentkeznek, de nem igazán a gyerekek iránti vonzalom hozza őket ide, hanem az, hogy ma hozzátartozik az élethez, hogy egy diplomát meg kell szerezni. Azt gondolom, hogy a jó eredmény a képzésnek köszönhető és annak, hogy partneri viszonyt tudunk egymással kialakítani. Ha a hallgatók elmennek a tanítási gyakorlatokra, általában úgy jönnek vissza, hogy tanár úr, milyen jó volt, most már biztos, hogy tanító leszek!

E: Hol gyakorolnak?

Cs. P.: Itt van a gyakorló iskolánk az udvarban, ott 870 gyermek tanul. Az első négy évfolyamon öt párhuzamos osztály van, a felső tagozatban pedig három. De a hallgatói létszámunk ennél sokkal nagyobb, és évek óta együttműködünk a Debreceni Egyetem egyik gyakorló iskolájával is, amelyik úgy néz ránk, mint anyaiskolájára. Ezeken túl a városban belül 60 iskolával tartunk kapcsolatot, ahova szintén járnak gyakorolni a hallgatóink. Külön megvannak azok az intézmények, ahova az esti, illetve a levelező képzésben diplomát szerzők mehetnek a gyakorlati képzést elvégezni. Nálunk ez elég hangsúlyos, tehát kéthetéstől két hónapig terjed az az időszak, amikor iskolában vannak a hallgatók, és csak azokba az iskolákba mehetnek gyakorolni, ahol olyan tanítók keze alá kerülnek, akik részt vettek az úgynevezett gyakorlatvezetői posztgraduális képzésben. Tehát a szakma, egy egészség rendszerben elég jól szervezi önmagát. Az általános iskolákról még annyit, hogy az állam nem nagyon finanszírozza a gyakorlati képzést. Úgyhogy a gyakorlatvezetők azt szokták mondani, hogy ha eljönnek egyszer-kétszer egy évben, és egy kicsit beszélgetnek, adjak egy szál virágot nekik, az szinte többet ér, mint az a nagyon kicsi pénz, amit a kéthónapos gyakorlatot eltöltő hallgató után kapnak. Azt szokták erre mondani az idősebb korosztályhoz tartozó tanítók, hogy jó látni nekik, hogy milyen új módszerekkel készítjük fel a hallgatókat a tanítóságra. Meg gondolom, jó látni, a fiatalságot is. A Debreceni Egyetemmel együttműködési megállapodást írtunk alá, és nagyon jó a kapcsolat. A társult tagság azt jelenti, hogy nem tartozunk egy fenntartó alá, mert egyházi intézményként nekünk az egyház a fenntartónk, és egyházi fenntartótként nem lehetnénk állandó tagjai a Debreceni Egyetemnek. De a Debreceni Egyetem Rektori Tanácsának tagjai vagyunk, és rendszeresen részt veszek ott az egyetem legmagasabb szintű ülésein.

E: Az itteni oktatók leginkább onnan jönnek?

Cs. P.: Természetesen az egyetemi, illetve doktori képzésekből. Hagyományosan az volt a tanítóképzésben a gyakorlat, hogy azokból lettek jó tantárgypedagógusok, akik eltöltöttek valamilyen gyakorlatot általános iskolában. Biztos, hogy azok tudják igazán jól felkészíteni a hallgatókat, akik maguk is gyakorolták ezt. Változott azonban az egész felsőoktatás struktúrája. Ma elsősorban a PhD-sek jelentkeznek oktatásra, akiknek maguknak nincs olyan túl sok gyakorlatuk. Elvégezték az egyetemet, megszerezték a PhD-t, valószínűleg rendkívül tehetségesek, jó képességűek, csak hát nincs általános iskolai gyakorlatuk. Nem a mi intézményünk sajátja, hogy a legnehezebb olyan tantárgypedagógust találni, aki módszertanilag jól ismeri, hogy hogyan kell egy tantárgyat megtanítani. Ezt az egyetemen nem tanítják. A tanárképzésben a módszertan, sokkal gyengébb, mint a tanítóképzésben. A módszertant nem olyan egyszerű könyvből megtanulni, ha valaki nem gyakorolta.

E: Laikusként azt gondolnám, hogy feltétel, hogy legyen megfelelő gyakorlati tapasztata annak, aki idekerül.

Cs. P.: Hát ma már ez nem feltétel, mert az oktatói követelményrendszer a tudományos tevékenységet várja el. Normális elvárás lenne, de ilyen embert ma már rendkívül nehéz találni. Ez valószínűleg általános terhe lesz majd a hozzánk hasonló intézményeknek.

E: Tehát a fokozattal való ellátottság terén nincs hiba.

Cs. P.: Nincs, a többi tanítóképzőnél talán még jobb is a helyzetünk. Valószínűleg azért, mert rendkívül közel van hozzánk a Debreceni Egyetem. A tanárképzős hallgatók is ki járnak hozzánk gyakorolni, tehát ez is a két intézmény közti jó együttműködést jelenti. Vannak jó páran a mi oktatóink közül is, akik átoktatnak az egyetemre, és sokszor hívunk óraadóként, különböző tárgyak előadására, kollégákat az egyetemről. Ez áll a Debreceni Hittudományi Egyetemre és a Konzervatóriumra is.

E: Milyen változások várhatók az intézményben a jövőben?

Cs. P.: A szükségesnek gondolt változtatásokat már meg tudtuk lépni. Egyrészt három évvel ezelőtt egy emeletráépítéssel készült tetőtér-beépítést hozott létre az intézmény annak érdekében, hogy be tudjuk fogadni a sokkal nagyobb számban érkező hallgatókat, úgyhogy egy pár új tantermet helyeztünk még el oda. A kommunikátor képzés szempontjából pedig meghatározó volt, hogy a gyakorlati képzésük miatt egy önálló tévéstudiót alakítottunk ki. Az előző év nagy öröme volt, hogy egy önálló rádióállomást indítottunk el. Ez az első református rádió egyébként az országban. A hallgatók az elméletben megtanult hírszerkesztést, interjú- és riportkészítést itt a gyakorlatban végzik, és erre osztályzatot kapnak.

E: Erre hogyan sikerült a pénzügyi feltételeket megteremteni? Gondolom, meglehetősen sok pénzbe került.

Cs. P.: Sok pénzbe került, de hogyha tanítót akarunk képezni, akkor kell, hogy legyen egy nagyon jó gyakorló iskolánk. Ha kommunikátort képzünk, akkor kell, hogy legyen egy rádiónk, egy tévénk, ha könyvtárost képzünk, akkor kell, hogy legyen egy gyakorló könyvtárunk. Mert ha ezek nem lennének meg, akkor épp a gyakorlat orientált jelleg hiányozna. A főiskolai képzések általában gyakorlatorientáltak, és valószínűleg ezért is van ilyen jó beiskolázási arányunk, mert a technikai feltételeket mindig meg tudtuk teremteni. A hitoktató képzéshez, valószínűleg az országban egyedül, van vallásoktató szaktantermünk, a kántoros hallgatók számára rendkívül jó a hangszerekkel való eszköz-ellátottságunk. Ezek szintén óriási pénzekbe kerültek, de másképp nem lehetne működtetni az iskolát, mert akkor nem lennének hallgatók. Rendkívül sok pályázati lehetőség van. Az mindenképpen igaz, hogy az állami finanszírozás szinte csak a bérek kifizeté-

sére elég, és ha valaki nem próbál menedzser szellemben gondolkodni, akkor az intézmény nehéz helyzetben van. Meglehetősen sok intézmény van ma nehéz helyzetben, és az meg külön fájdalmas, hogy tradicionális egyetemek is vannak köztük, ahol egyrészt a képzési struktúra nem változott, vagy nem mertek, vagy nem tudtak változtatni. De úgy érzem, ez nálunk elég jól sikerült.

E: Mit tart ma a főiskola legnagyobb problémájának?

Cs. P.: A saját intézményünkre nézve a legnagyobb probléma mindenképpen az, hogy mi egy magas szintű módszertani kultúrával és emberi tartással rendelkező képzést szeretnénk végezni, és erre olyan gyakorló iskoláink vannak, ahol jól felkészült tanárok a város legjobb képességű gyermekeit tanítják. De ma az ilyen iskola egyáltalán nem általános. Az iskolákba bekerülő gyermekek között óriási különbségek vannak, és így a mi gyakorló iskoláink nem mindig azt a képet nyújtják a hallgatóinknak, ami a jellemző helyzet az ország iskoláiban. Most azokat a tantárgyi változtatásokat próbáljuk átvinni, hogy készüljenek fel a hallgatóink az integrált nevelésre, hogy az inkluzív módszert elsajátítsák. Itt a régióban mindenképp az egyik legnagyobb kérdés a roma gyermekek óriási nagy száma. Ennek megfelelően kell átstrukturálni a képzést. Ez, úgy történik, hogy a roma pedagógia hangsúlyos elemként van jelen náluk is a képzésben.

E: De ez csak elméleti szinten történhet, hiszen a gyakorlatban nemigen találkoznak az itteni hallgatók cigány gyerekekkel.

Cs. P.: A városon belül azért már vannak olyan iskolák, ahol meglehetősen nagy a jelenlétük, és a posztgraduális képzések is főleg ilyen jellegűek. Évek óta végzünk úgynevezett fejlesztő-tanítói oktatást, továbbképzést. Rendkívül népszerű a mentálhigiénés fejlesztő-tanító továbbképzésünk. Van roma társadalomismeret, illetve roma pedagógia című kurzusunk, és ezekre szintén elég nagy az érdeklődés. De ezek nem csak a mi problémáink, hanem ezzel az egész országnak szembe kell majd néznie.

E: Megpályázza a következő ciklust is?

Cs. P.: Igen. Biztos, hogy az intézményvezetés terhet jelent annyiból, hogy nem tudok a szakmában annyira benne lenni, nincs elég időm olvasni, nem tudok publikálni, négy éve nem írtam könyvet. Pedig ezek mind hozzátartoztak az életemhez.

(Az interjút Tomasz Gábor készítette)